

EASO juhend vastuvõtutingimuste kohta: tegevusnõuded ja näitajad

September 2016

European Asylum Support Office

EASO juhend vastuvõtutingimuste kohta: tegevusnõuded ja näitajad

September 2016

SUPPORT IS OUR MISSION

***Europe Direct on teenistus, mis aitab leida vastused
Euroopa Liitu käsitlevatele küsimustele***

Tasuta infotelefon: (*)

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Antav teave on tasuta nagu ka enamik kõnesid (v.a mõne operaatori, hotelli ja telefonikabiini puhul).

Lisateavet Euroopa Liidu kohta saab internetist Euroopa serverist (<http://europa.eu>).

Print ISBN 978-92-9494-416-0 doi:10.2847/769418 BZ-04-17-336-ET-C

PDF ISBN 978-92-9494-392-7 doi:10.2847/1167 BZ-04-17-336-ET-N

© Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiamet, 2017

EASO ega ükski tema nimel tegutsev isik ei vastuta käesolevas aruandes sisalduva teabe kasutamise eest.

Sisukord

Lühendite loend	5
Sissejuhatus	7
Taust	7
Juhendi otstarve ja kohaldamisala	7
Juhendi ülesehitus ja vorm	9
Õigusraamistik	9
Kuidas juhendit lugeda	11
Terminoloogia	12
1. Majutus	13
1.1. Asukoht	13
1.2. Majutamine	15
1.3. Taristu	16
1.4. Turvalisus	19
1.5. Üldkasutatavad ruumid	20
1.6. Sanitaarpuhastus	21
1.7. Hooldus	23
1.8. Sidevahendid ja -teenused	23
2. Toit	25
3. Riided ja muud tarbeesemed	27
4. Päevaraha	31
5. Tervishoid	33
6. Teavitamine ja nõustamine	35
7. Erivajaduste kindlakstegemine, hindamine ja rahuldamine	39
8. Töötajate koolitus	43
Lisa – kokkuvõtlik tabel	45

Lühendite loend

AMIF	Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifond
APD	Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiiv 2013/32/EL rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühiste nõuete kohta (uuesti sõnastatud)
CEAS	Euroopa ühine varjupaigasüsteem
Dublini III määrus	Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. juuni 2013. aasta määrus (EL) nr 604/2013, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest (uuesti sõnastatud)
EASO	Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiamet
ELi harta	Euroopa Liidu põhiõiguste harta
FRA	Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet
KM	kvaliteedimaatriks
MS	liikmesriigid
NGO	valitsusväline organisatsioon
RCD	Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiiv 2013/33/EL, millega sätestatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtu nõuded (uuesti sõnastatud)
SA	saatjata alaealine (alaealised)
SGBV	seksuaalne ja sooline vägivald
SOP	standardne töökord
UNHCR	ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet

Sissejuhatus

Taust

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta uuesti sõnastatud direktiiv 2013/33/EL, millega sätestatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtu nõuded (edaspidi „vastuvõtutingimuste direktiiv“), näeb ette järgmist:

„Taotlejate vastuvõtmisele tuleks sätestada nõuded, mis oleksid piisavad, et tagada [rahvusvahelise kaitse] taotlejatele kõikides liikmesriikides inimväärne elatustase ning võrreldavad elutingimused”.⁽¹⁾

Direktiiv jätab inimväärse elatustaseme ja selle saavutamise viiside määramisel ulatusliku valikuvabaduse. Ühtlasi erinevad riiklikud vastuvõtusüsteemid ülesehituse ja vastuvõtutingimuste tagamise viiside poolest märkimisväärselt. Seega on vastuvõtutingimustega seotud nõuded ELi liikmesriigiti endiselt väga erinevad, põhjustades rahvusvahelise kaitse taotlejate erinevat kohtlemist.

Hiljuti rõhutati Euroopa rände tegevuskavas⁽²⁾ veelgi rahvusvahelise kaitse taotlejate selge vastuvõtusüsteemi tähtsust Euroopa tugeva ühise varjupaigapoliitika osana. Tegevuskavas osutatakse konkreetselt vajadusele lisajuhiste järele, et parandada ELi liikmesriikides vastuvõtutingimustega seotud nõudeid.

Käesolev juhend on välja töötatud nimetatud alustel. Selle dokumendi koostamise käigus on järgitud Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiameti (EASO) loodud kvaliteedimaatriksi meetodikat. Dokumendi koostas liikmesriikide ekspertidest ning muude asjaomaste vastuvõtu ja põhiõiguste valdkonna sidusrühmade, sealhulgas Euroopa Komisjoni, Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti (FRA) ja Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Pagulaste Ülemvoliniku Ameti (UNHCR) esindajatest moodustatud töörühm. Enne juhendi lõplikku viimistlemist konsulteeriti ka EASO nõuandefoorumi liikmetega. Juhendit arutati EASO varjupaigataotlejate vastuvõtmisega tegelevate asutuste võrgustikuga ning seejärel võttis EASO haldusnõukogu selle ametlikult vastu.

Tuleb ka märkida, et Euroopa Komisjoni 13. juuli 2016. aasta ettepanekus vastuvõtutingimuste direktiivi uuesti sõnastamise kohta (COM(2016) 465 final) viidatakse konkreetselt nendele tegevusnõuetele ja -näitajatele.

Juhendi otstarve ja kohaldamisala

Juhendi **üldeesmärk** on toetada liikmesriike vastuvõtutingimuste direktiivi põhisätete rakendamisel, tagades samal ajal kõigile rahvusvahelise kaitse taotlejatele, sealhulgas vastuvõtu erivajadustega taotlejatele piisava elatustaseme.

Dokument teenib **mitut eesmärki**:

- poliitilisel tasandil on see reforme või arengut soodustav vahend ning vastuvõtunõuete kehtestamise/väljatöötamise raamistik;
- tegevustasandil võivad seda kasutada vastuvõtmisega tegelevad asutused/ettevõtjad vastuvõtukohtade kavandamise/pidamise toetamiseks või töötajate koolitamise toetamiseks.

Peale selle võiks juhend olla ka riiklike vastuvõtusüsteemide kvaliteedi hindamise **järelevalveraamistike väljatöötamise alus**.

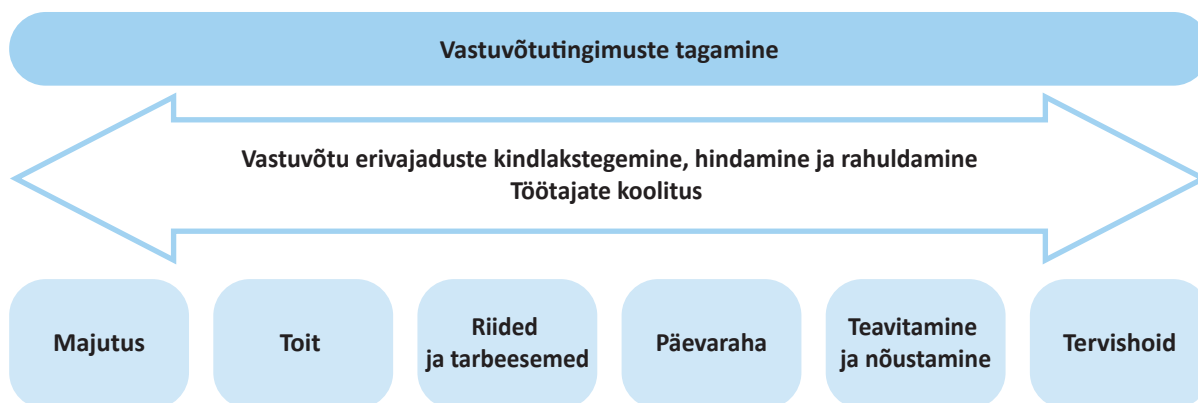
Juhendi eesmärk ei ole ette kirjutada vastuvõtutingimuste tagamise meetodit. Seepärast kohaldatakse käesolevas dokumendis esitatud nõudeid ja näitajaid materiaalsete vastuvõtutingimuste tagamise suhtes, olenemata sellest, kas neid pakutakse loonuse, rahalise toetuse või kpongidena, välja arvatud juhul, kui ei ole sätestatud teisiti. See käsitlusviis järgib vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 2 punkti g, kus loetletakse materiaalsete vastuvõtutingimuste tagamise eri viisid. See tähendab näiteks seda, et liikmesriigid peavad kas tagama rõivad kooskõlas käesoleva juhendi nõuetega või antava rahalise toetuse suuruse piisavuse taotleja rõivastele tehtavate kulutuste katmiseks vastavalt käesolevas dokumendis esitatud nõuetele.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiiv 2013/33/EL, millega sätestatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtu nõuded (uuesti sõnastatud) (edaspidi „vastuvõtutingimuste direktiiv“), kättesaadav aadressil: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0033&from=ET> (põhijendus 11).

⁽²⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa rände tegevuskava” (COM(2015) 240, 13. mai 2015).

Ilma et see piiraks juhendi keskendumist avatud vastuvõtukohtadele vastuvõtutingimuste direktiivi põhjenduse 8 kohaselt, kohaldatakse juhendit „rahvusvahelise kaitse taotlejate menetluste kõikide etappide ja liikide suhtes, kõikides taotlejate vastuvõtuvates kohtades ja asutustes ning niikaua kuni taotlejatel on lubatud viibida asjaomase liikmesriigi territooriumil taotlejana”.⁽³⁾

Juhendi teemadering hõlmab vastuvõtutingimuste direktiivi teatavaid põhisätteid, mis on rahvusvahelise kaitse taotlejate riiklike vastuvõtusüsteemide osa, nagu on kujutatud joonisel 1. Dokumendis käsitletakse täpsemalt vastuvõtutingimuste mitterahalist tagamist, vastuvõtu erivajaduste kindlakstegemist, hindamist ja rahuldamist ning riiklikes vastuvõtusüsteemides töötava personali koolitamist. Kõiki neid valdkondi hõlmavaid nõudeid peetakse vastuvõtutingimuste direktiivi kohaste vastuvõtutingimuste tagamisel olulisteks.

Joonis 1. Juhendis käsitletavat põhiaspektid.

Juhendi eri jaotistes on esitatud näitajad, võimaldamaks hinnata, kas riiklikus vastuvõtusüsteemis võetakse erivajaduste rahuldamiseks piisavaid meetmeid. Samas ei käsitleta juhendis üksikasjalikult vastuvõtu erivajadustega taotlejate, nagu saatjata alaealiste vajadusi.

Juhendit tuleks pidada esimeseks sammuks ja jõupingutuseks vastuvõtutingimuste direktiivi teatavate sätete kohaldamise hõlbustamisel. Selles dokumendis ei käsitleta kõiki vastuvõtutingimuste direktiivi kohaldamisalasse kuuluvaid aspekte, nagu materiaalsete vastuvõtutingimuste kitsendamine või tühistamine, kinnipidamine, laste juurdepääs koolitamisele ja haridusele, täiskasvanute tööhõive ja kutseõpe ning edasikaebemenetlused. Selles dokumendis ei käsitleta ka rahvusvahelise kaitse saajate integratsiooniga seotud aspekte ega selliste taotlejate tagasisaatmise ettevalmistamist, kelle rahvusvahelise kaitse taotlus on tagasi lükatud.

Juhend on eelkõige välja töötatud vastuvõtusüsteemi korrapärase toimimise tagamiseks. Juhendi käsitluselast jäävad välja erandolukordade hulka kuuluvad olukorrad, nagu vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 18 lõike 9 kohaldamine ajutise majutuse suhtes. Neid aspekte võidakse käsitleda edaspidi väljatöötatavas lisajuhendis ja/või -vahendites.

Lõplik vastutus nende nõuete kohaldamise eest lasub liikmesriikide ametiasutustel ja enamik käesoleva juhendi nõudeid kuulub eelkõige riiklike vastuvõtuasutuste pädevusse. Praktikas on materiaalsete ja mittemateriaalsete vastuvõtutingimuste tagamine siiski sageli seotud teiste osalistega, sealhulgas muud riiklikud, piirkondlikud või kohalikud teenistused ning valitsustevahelised või valitsusvälised organisatsioonid.

Selle dokumendiga hõlmatud nõuded kajastavad ELi liikmesriikides juba rakendatavat tava. Seega ei püüta sellega luua täiusliku vastuvõtusüsteemi mudelit; selle asemel on juhendi eesmärk koondada heakskiidetud nõuded, näitajad ja head tavad, mis on kohaldatavad ja saavutatavad kõigis ELi liikmesriikides.

Tähtis on, et vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 4 kohaselt võivad liikmesriigid taotlejate vastuvõtutingimuste kohta kehtestada või säilitada soodsamaid sätteid kui need, mis on käesolevas juhendis. Seda dokumenti ei tohiks mingil juhul käsitada üleskutsena leevendada olemasolevaid nõudeid, vaid pigem julgustusena täita vähemalt siin välja töötatud kriteeriumid.

⁽³⁾ Vastuvõtutingimuste direktiivi põhjendus 8.

Juhendi ülesehitus ja vorm

Dokument algab lühikese sissejuhatava osaga „Kuidas juhendit lugeda?“, milles selgitatakse selles kasutatud mõisteid.

Seejärel on dokument jagatud kaheksaks jaotiseks, kus käsitletakse järgmisi teemasid:

- 1) majutus;
- 2) toit;
- 3) riided ja muud tarbeesemed;
- 4) päevaraha;
- 5) tervishoid;
- 6) teavitamine ja nõustamine;
- 7) erivajaduste kindlakstegemine, hindamine ja rahuldamine;
- 8) töötajate koolitus.

Iga jaotis sisaldab konkreetseid ühiseid nõudeid, mida kohaldatakse riiklike vastuvõtusüsteemide suhtes kõigis ELi liikmesriikides. Iga nõuet täiendavad asjaomased näitajad, mis hõlbustavad nõuete täitmise hindamist. Vajaduse korral esitatakse näitaja kohta lisaselgitusi osas „Lisamärkused“.

Peale selle sisaldab lisa tabelit, mis võtab kokku kõik käesolevas dokumendis loetletud nõuded ja näitajad. Seda tuleks siiski kasutada koos põhidokumendiga, kus antakse lisaselgitusi (lisamärkused, head tavad), mis aitavad juhendit tõlgendada.

Õigusraamistik

Juhendi peamine õiguslik alus on vastuvõtutingimuste direktiiv koostoimes Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga (edaspidi „ELi harta“). Lisaks peaksid liikmesriigid käesoleva juhendi kohaldamisel püüdma täielikult tagada lapse parimate huvide ja perekonna ühtsuse põhimõtete täitmise vastavalt ÜRO 1989. aasta lapse õiguste konventsioonile ja Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonile. ⁽⁴⁾

Lisaks on käesolevas dokumendis esitatud nõuete ja näitajatega lahutamatu seotud järgmised põhimõtted ja neid tuleks riiklikes süsteemides vastuvõtutingimuste tagamisel järgida.

- **Läbipaistvus ja vastutus.** Vastuvõtutingimuste pakkumine peaks põhinema läbipaistvatel ja õiglastel eeskirjadel ning otsustusmenetlustel. Ilma et see piiraks riiklikes vastuvõtusüsteemides konkreetsete ülesannete täitmise lisaosaliste (nt valitsusvälised organisatsioonid, erasektor jne) kaasamise olulisust, vastutab maksimaalse läbipaistvuse ja vastutuse saavutamise eest üldiselt vastav vastuvõtuasutus.
- **Osalemine.** Kooskõlas vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 18 lõikega 8 julgustatakse varjupaigataotlejate vastuvõtmisega tegelevaid asutusi (edaspidi „vastuvõtuasutused“) lihtsustama kõigi taotlejate, sealhulgas laste osalemist vastuvõtutingimuste materiaalsete ja mittemateriaalsete aspektide haldamises ja nende kaasamist sellesse. Osalemine võib toimuda näiteks nõuandekogude või nõukogude vormis, aidates lahendada majutuskohtades elamisega seotud konkreetseid aspekte, nagu toitumise koostis, tegevuste ajakava.
- **Diskrimineerimiskeeld.** Kõigile rahvusvahelise kaitse taotlejatele tagatakse diskrimineerimata võrdne juurdepääs vastuvõtutingimustele.
- **Erivajadustega arvestamine.** Sellega seoses tuleks arvesse võtta vastuvõtu erivajadusi. Mõiste „erivajadused“ ei piirdu vastuvõtutingimuste direktiivi artiklis 21 esitatud ebatäielikus loetelus loetletud taotlejate kategooriatega („nagu alaealised, saatjata alaealised, puudega inimesed, eakad inimesed, rasedad, alaealiste lastega üksikvanemad, inimkaubanduse ohvrid, raske haigusega isikud, vaimse tervise probleemidega isikud ning piinamise või vägistamise ohvrid või isikud, kelle suhtes on tarvitatud muud jõhkrat psühholoogilist, füüsilist või seksuaalset vägivalda, nagu naiste suguelundite moonutamine“), vaid hõlmab pigem mis tahes vastuvõtu erivajadustega taotlejat. Sellega seoses tuleb eelkõige arvesse võtta selliseid tegureid nagu sugu, sooline identiteet ja seksuaalne sättumus.

⁽⁴⁾ Vastuvõtutingimuste direktiivi põhjendus 9.

Kuidas juhendit lugeda

Näide: majutuskoha asukoha hindamine		SELGITUS
NÕUE	<i>Tagada tõhus geograafiline juurdepääs asjaomastele teenustele, nagu avalikud teenused, kool, tervishoid, sotsiaal- ja õigusabi, kauplus igapäevaste vajaduste rahuldamiseks, pesumaja ja vaba aja tegevused.</i>	See nõue kujutab endast ühiselt kokkulepitud tava ja selle täitmine tuleks tagada kõigis riiklikes vastuvõtusüsteemides.
Näitaja	<i>Majutuskohas asub mõistliku pikkusega jalutuskäigu kaugusel asjaomastest teenustest ja olemasolev taristu on kõndimiseks turvaline.</i>	Näitaja kujutab endast nõudele vastavuse hindamise vahendit, st sellega hinnatakse, kas majutuskoha ja asjaomaste avalike teenuste vahemaad võib pidada „mõistliku” pikkusega jalutuskäigu kauguseks ja kas vajalik taristu on olemas. Iga nõude juures loetletud näitajaid tuleks mõista teisi täiendavana, mitte hierarhiliselt järjestatuna.
Alternatiivsed näitajad	<p>Näitaja 1.2(a): asjaomaseid teenuseid pakutakse majutuskohas. VÕI</p> <p>Näitaja 1.2(b): majutuskohas asub mõistliku pikkusega jalutuskäigu kaugusel asjaomastest teenustest ja olemasolev taristu on kõndimiseks turvaline. VÕI</p> <p>Näitaja 1.2(c): asjaomastele teenustele pääseb juurde ühistranspordiga ja sõiduaeg on mõistlik. VÕI</p> <p>Näitaja 1.2(d): asjaomased teenused on kättesaadavad liikmesriigi korraldatud transpordiga.</p>	Alternatiivseid näitajaid kasutatakse olukordades, kus nõudele vastavust saab hinnata eri võimaluste abil.
Lisamärkused	Selle näitaja puhul tuleks kindlaks määrata konkreetne maksimumkaugus, võttes arvesse riigi olukorda ja keskkonda, näiteks kas on olemas jalgtee, kas piirkond on väga mägine jne – näiteks kuni 3 km avalike teenusteni üldiselt ja 2 km tervishoiuasutuste ja koolini.	Lisamärkus selgitab, mida tuleks mõista „mõistliku pikkusega jalutuskäigu kaugusel” all. Arvestades riikide olukorra erinevust, võib lisamärkuste kohaldatavus ELi liikmesriikides erineda.
Hea tava	Majutuskoha asukoha määramise hea tava. <ul style="list-style-type: none"> Heaks tavaks peetakse ühiskondliku transpordiga kohalejõudmiseks kuluva aja piiramist kuni 1,5 tunnini või 1 tunnini tervishoiu või igapäevavajaduste rahuldamist võimaldava kaupluse puhul. 	Juhendi iga jaotise lõpus kirjeldatakse asjaomast olemasolevat head tava. Hea tava ei tulene ametlikust hindamisest, vaid põhineb mõne liikmesriigi praegusel praktikal. Kuigi hea tava ei kujuta endast praeguses etapis ühiselt kokkulepitud standardit, julgustatakse liikmesriike ikkagi kaaluma nende heade tavade lõimimist oma riiklikesse süsteemidesse.

Terminoloogia

Vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 2 punktis g määratletakse mõisted „rahaline toetus” ja „päevaraha” vastuvõtutingimuste tagamise vahendina. Kuigi see säte täpsustab esimese kasutamist toidu, eluaseme ja riiete tagamiseks (kui seda ei tehta loonusena või kupongide vormis), on viimase määratlus vähem selge. Käesolevas juhendis ja nagu selgub alljärgnevast tabelist, viitab mõiste „päevaraha” mis tahes muule toetusele, mida antakse rahvusvahelise kaitse taotlejatele, sealhulgas eriotstarbelised toetused peale eluaseme, toidu ja riiete, või muud tarbeesemed, kui neid ei anta loonusena, samuti rahalised toetused määramata otstarbel (vabalt taotleja käsutuses, nimetatakse ka „taskurahaks”).

Vastuvõtuvajaduste liik	Viide vastuvõtutingimuste direktiivis	Vastuvõtutingimuste tagamise vahendid
Toit, eluase, riided	Artikli 2 punkt g	Rahaline toetus
		Loonus
		Kupongid
Muud esmavajadused (nt hügieenitarbed, koolitarbed, ratastool jne)	Vastuvõtutingimuste direktiivis konkreetselt nimetamata	Päevaraha
		Loonus
		Kupongid
Ise valitud esemed	Artikli 2 punkt g	Päevaraha

1. Majutus

Sissejuhatavad märkused

See jaotis koosneb mitmest alajaotisest, milles käsitletakse majutuse järgmisi aspekte:

- asukoht;
- majutamine;
- majutuskohtade taristu;
- majutuskohtade turvalisus;
- üldkasutatavad ruumid ja alad;
- sanitaarpuhastus;
- hooldus;
- sidevahendid ja -teenused.

Igas alajaotises käsitletakse majutuskohtade põhiaspekte, mis täiendavad üksteist.

Liikmesriigid võivad vabalt valida taotlejatele pakutavate eri liiki majutuskohtade hulgast, tingimusel et arvestatakse taotlejate vastuvõtu erivajadusi. Majutusvõimalused ulatuvad majutuskeskustest alternatiivsete kohtadeni, sealhulgas eramajad, korterid, hotellid või muud ruumid, mis on kohandatud rahvusvahelise kaitse taotlejate majutamiseks. Peale selle annab vastuvõtutingimuste direktiiv liikmesriikidele võimaluse valida, kas pakkuda majutust loonusena või rahaliste toetuste kaudu. ⁽⁵⁾ Teisest küljest, kui majutust pakutakse loonusena, peaks eluase vastama käesolevas jaotises esitatud nõuetele; teisest küljest, kui liikmesriigid otsustavad anda taotlejatele majutuskulude katmiseks rahalist toetust, peaks see toetus võimaldama taotlejatel kasutada eluaset, mis vastab käesolevas jaotises loetletud nõuetele.

Samal ajal näitavad liikmesriikide tavad sõltuvalt varjupaigamenetluse etapist eri liiki majutuskohtade kasutamist, sealhulgas näiteks transiidikeskused, esmase/algse vastuvõtu keskused või erirajatised taotlejatele Dublini menetluse raames. Mõistagi võib ruumide funktsionaalsus erineda olenevalt sellest, kui pikka aega kavatakse taotlejaid seal majutada. Seepärast võib selle jaotise teatud nõuete ja näitajate kohaldatavus oleneda valitud majutuskohast ja majutuse eesmärgist (nt taotlejate pikaajaline või lühiajaline majutus). Alati märgitakse, kui nõue kehtib ainult teatud liiki majutuskoha kohta.

Õiguslikud viited – majutus

- Vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 2 punkt c: mõiste „pereliikmed“ määratlus
- Vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 2 punkt g: mõiste „materiaalsed vastuvõtutingimused“ määratlus
- Vastuvõtutingimuste direktiivi artikkel 12: perekonnad
- Vastuvõtutingimuste direktiivi artikkel 17: materiaalsed vastuvõtutingimuste ja tervishoiu üldised eeskirjad
- Vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 18 lõige 1: materiaalsed vastuvõtutingimuste pakkumise viisid
- Vastuvõtutingimuste direktiivi artikkel 21: haavatavad isikud (üldsätted)
- Vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 23 lõiked 3 ja 5: alaealised
- Vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 24 lõige 2: saatjata alaealised

1.1. Asukoht

Sissejuhatavad märkused

Käesolevas jaotises esitatud nõuded ja näitajad viitavad ruumide asukohale keskkonda silmas pidades. Majutuskoha asukohal võib olla suur mõju vastuvõtusüsteemi muudele aspektidele, sealhulgas asjaomaste teenuste (nt tervishoiuteenused, õigusabi või varjupaigamenetluse eri instantside teenused) kättesaadavusele. Seepärast on

⁽⁵⁾ Vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 2 punkt g.

selles jaotises esitatud nõuded ja näitajad tihedalt seotud järgmiste jaotiste nõuete ja näitajatega. See tähendab, et majutuskoha asukoht tuleks valida, võttes täielikult arvesse muid käesoleva dokumendi teistes jaotistes käsitletud vastuvõtutingimuste aspekte.

Samal ajal oleneb mõne käesolevas jaotises kasutatud näitaja määratlus (nt mis on „mõistliku pikkusega jalutuskäik“, „kohalejõudmiseks kuluv mõistlik aeg“ või „korraldatud transpordi korrapärasus“) sellest, mis liiki teenust on vaja kasutada ja kui sageli on vaja seda teenust kasutada. Näiteks kui lapsed peavad koolis käima, peab sinna pääsema iga päev ja kohale peaks jõudma lühikese ajaga. Samas võib sõit, mille eesmärk on võimaldada taotlejal osaleda isiklikul vestlusel, kesta kauem, eriti siis, kui transporti pakub vastutav asutus.

Üldise arusaama kohaselt peaksid majutuskohad asuma piirkondades, mis on ette nähtud elamiseks.

Nõuded ja näitajad

1. NÕUE. Tagada tõhus geograafiline juurdepääs asjaomastele teenustele, nagu avalikud teenused, kool, tervishoid, sotsiaal- ja õigusabi, kauplus igapäevaste vajaduste rahuldamiseks, pesumaja ja vaba aja tegevused.

Näitaja 1.1: erivajadustega taotlejate puhul kohaldatakse erikorda.

- **Lisamärkused:** näiteks ei tohiks eeldada, et märkimisväärselt piiratud liikumisvõimega taotlejad pääsevad asjaomaste teenuste juurde jalgsi. Sellistel puhkudel tuleks rakendada teisi meetmeid.

Alternatiivsed näitajad geograafilise juurdepääsetavuse tagamise kohta on järgmised.

Näitaja 1.2(a): asjaomaseid teenuseid pakutakse majutuskohas. **VÕI**

Näitaja 1.2(b): majutuskohas asub mõistliku pikkusega jalutuskäigu kaugusel asjaomastest teenustest ja olemasolev taristu on kõndimiseks turvaline. **VÕI**

- **Lisamärkused:** selle näitaja puhul tuleks kindlaks määrata konkreetne maksimumkaugus, võttes arvesse riigi olukorda ja keskkonda, näiteks kas on olemas jalgteed, kas piirkond on väga mägine jne – näiteks kuni 3 km avalike teenusteni üldiselt ja 2 km tervishoiuasutuste ja koolini.

Näitaja 1.2(c): asjaomastele teenustele pääseb juurde ühistranspordiga ja sõiduaeg on mõistlik. **VÕI**

- **Lisamärkused:** teekonna pikkuse mõistlikkust tuleks hinnata, lähtudes vajaliku teenuse liigist ja sellest, kui tihti on taotlejal vaja seda teenust kasutada (nt aeg, mis kulub lapsel ühistranspordiga koolis käimiseks; aeg, mis kulub taotlejal isiklikule vestlusele sõitmiseks). Peale selle tuleks arvesse võtta ka ühistranspordi enda sagedust, mis võimaldab taotlejal teenust tõhusalt kasutada, tehes edasi-tagasi sõidu. Juurdepääsetavust ühistranspordiga tuleks mõista nii, et transpordikulud hüvitatakse või transport on vajaduse korral tasuta vähemalt siis, kui seda kasutatakse järgmistel eesmärkidel: tervishoid ja ravimite hankimine, varjupaigamenetlus ja õigusabi ning koolis käivate laste haridus.

Näitaja 1.2(d): asjaomased teenused on juurdepääsetavad liikmesriigi korraldatud transpordiga.

- **Lisamärkused:** transpordi pakkumist tuleks selgitada, täpsustades liikmesriigi tagatud transpordi sageduse.

Majutuskoha asukoha määramise hea tava

Heaks tavaks peetakse järgmist:

- määrata majutuskoha asukoht eesmärgiga majutada taotlejaid pikemat aega, võimaldamaks taotlejatel ja kohalikel elanikel omavahel suhelda, et vältida eraldatust ja hõlbustada pikemas plaanis nende integratsiooni;
- piirata ühiskondliku transpordiga kohalejõudmiseks kuluvat aega kuni 1,5 tunnini või 1 tunnini tervishoiu või igapäevavajaduste rahuldamist võimaldava kaupluse puhul;
- kaasata kohalikud elanikud majutuskoha asukoha määramisse.

1.2. Majutamine

Sissejuhatavad märkused

Ilma et see piiraks taotlejate liikmesriikide territooriumil võrdset jaotamist reguleerivate riiklike jaotussüsteemide olemasolu, tuleks käesolevas jaotises käsitletud nõudeid ja näitajaid järgida ja rakendada täielikus kooskõlas perekonna ühtsuse põhimõttega, austades ka erivajadusi, mis rahvusvahelise kaitse taotlejatel võivad olla.

Tähtis on, et nende põhimõtete järgimine ei ole oluline mitte ainult vastuvõtusüsteemi sisenemisel, vaid ka taotlejate eri majutuskohtadesse ümberpaigutamise või üleviimise ajal. Seepärast tohib kooskõlas vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 18 lõikega 6 taotlejaid teise majutuskohta üle viia üksnes vajaduse korral.

Nõuded ja näitajad

2. NÕUE. Tagada perekonna ühtsuse põhimõtte järgimine.

Näitaja 2.1: pereliikmed (vastavalt vastuvõtutingimuste artiklis 2 sätestatud määratlusele) majutatakse ühte kohta.

- **Lisamärkused:** pereliikmed annavad oma nõusoleku ühiseks majutamiseks vabatahtlikult. Võimalike erandite lubamisel tuleks arvesse võtta ohutuskalutlusi.

Näitaja 2.2: lastega perekond majutatakse ühte kohta, tingimusel et see on kooskõlas lapse parimate huvidega.

- **Lisamärkused:** erilist tähelepanu tuleks pöörata abielus laste olukorrale.

Näitaja 2.3: laiendatud perekonna liikmete puhul tuleks võimaluse ja vajaduse korral austada perekonna ühtsust.

- **Lisamärkused:** sõltuvalt riiklikust korrast ja taotlejate nõusolekul võib ühte majutada ka laiendatud perekonna liikmed (sealhulgas vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 2 punktis c sätestatud määratluse alla mittekuuluvad sugulased).

Näitaja 2.4: majutamine toimub põhimõttel maksimaalselt üks perekond iga magamistoa kohta.

- **Lisamärkused:** privaatsusnõuete austamise eesmärgil majutavad liikmesriigid iga magamistoa kohta maksimaalselt ühe perekonna. Perekonna mõiste määratluse ulatus on asjaomase liikmesriigi tavast.

3. NÕUE. Tagada erivajaduste arvessevõtmine taotlejale konkreetse eluaseme (taas)eraldamisel.

Näitaja 3.1: taotlejatele konkreetse eluaseme eraldamine põhineb nende vastuvõtu erivajaduste hindamisel.

- **Lisamärkused:** lapsele eluaseme eraldamine põhineb lapse parimate huvide hindamisel.

Näitaja 3.2: kindlakstehtud vastuvõtu erivajadustest tulenevalt on võimalik taotleja mujale viia.

- **Lisamärkused:** eelkõige võib taotleja teise majutuskohta üleviimine osutada vajalikuks ohutuskalutlustel, nagu inimkaubanduse ohvriks langemise, seksuaalse ja soolise vägivalda, piinamise või muu jõhkra psühholoogilise ja füüsilise vägivalda puhul. (Vt 11. nõue ja näitaja 35.3: hilisemas etapis ilmnevate erivajaduste kindlakstegemine ja hindamine toimub nõuetekohaselt.)

Taotlejale eluaseme (taas)eraldamise hea tava

Heaks tavaks peetakse koolis käivate lastega perekondade mujale viimist kooliaasta lõpus, võttes arvesse koolivaheaegu.

4. NÕUE. Tagada taotleja isikliku olukorraga seotud objektivsete põhjuste arvessevõtt taotlejale eluaseme eraldamisel.

Näitaja 4.1: kehtestatud on konkreetse eluaseme eraldamise spetsiifiliste ja objektivsete põhjuste olemasolu üle otsustamise kord.

- **Lisamärkused:** eespool esitatud nõudes osutatud „taotleja isiklik olukord“ viitab eelkõige isiku kultuurilisele, keelelisele ja religioossele taustale, taotleja soole (nt transsoolised inimesed) ning näiteks tööhõive, kutseõppe või olemasolevate perekondlike sidemetega seotud isiklikele kaalutlustele.

1.3. Taristu

Sissejuhatavad märkused

Käesolevas jaotises loetletud nõuete ja näitajate puhul kasutatakse järgmisi mõisteid:

- „(magamis)tuba“ – eraldi ruum, millel on neli seinu ja uks, mida saab sulgeda, aken, mida saab avada, ja lagi. Majutuskeskustes või muudes ühiseluruumides tuleks „magamistube“ alati mõista lukustatavate ruumidena.
- Pereliikmed tuleks kindlaks teha vastavalt vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 2 punktile c.

Käesoleva jaotise nõudeid tuleks pidada vaid miinimumnõueteks.

Nõuded ja näitajad

5. NÕUE. Tagada kollektiivse majutamise puhul piisavalt ruumikad magamistoad.

Näitaja 5.1: igale taotlejale tagatakse vähemalt 4 m² ruumi inimese kohta.

- **Lisamärkused:** seda näitajat võib täpsemalt selgitada, olenevalt sellest, kas ruumis elavad taotlejad, kes ei ole omavahel sugulased või pereliikmed. Arvesse tuleks võtta ka vanust, näiteks imikute ja väikelastega perekondade majutamisel. Viidata võiks riiklikele õigusaktidele, milles määratakse kindlaks miinimumeluruum inimese kohta, kui see on sätestatud.

Näitaja 5.2: seoses miinimumruumiga 4 m² inimese kohta tagatakse minimaalne ruumi kõrgus 2,10 m.

Näitaja 5.3: magamistoas on piisavalt ruumi iga taotleja jaoks ühe voodi ja ühe kapi paigutamiseks.

- **Lisamärkused:** olenevalt konkreetsest korrast võivad põhimööbli hulka kuuluda laud ja tool ning seda tuleks arvesse võtta, kui üldkasutatavates ruumides neid mööbliesemeid ei ole.

6. NÕUE. Tagada kollektiivse majutamise puhul taotlejate privaatsuse austamine.

Näitaja 6.1: ühte magamistuppa majutatakse kuni kuus vallalist taotlejat.

- **Lisamärkused:** magamistoa kohta jaotatavate isikute maksimumarvu võiks samuti kindlaks määrata olenevalt sellises majutuskohas elamise kestusest ja lisaruumi olemasolust väljaspool magamistuba (üldkasutatav ruum, muud privaatsed ruumid). Kui selle näitaja täitmine ei ole praktikas võimalik, tuleks privaatsuse tagamiseks leida muid viise.

Näitaja 6.2: vallalistele mees- ja naistaotlejatele on olemas eraldi magamistoad ja vastassoost taotlejatel puudub neile juurdepääs.

- **Lisamärkused:** juurdepääsu saab piirata eraldi rajatiste ja/või luku abil, piiramata vastuvõtukoha turvalisuskaalutlusi. Kapid peaksid olema lukustatavad, kui majutuskohas majutatakse erivajadustega taotlejaid, nt naistaotlejaid, kes võivad langeda soolise vägivalda ohvriks.

Näitaja 6.3: taotlejatele on ette nähtud ja vajaduse korral kättesaadav eraldi privaatne ruum (eluruumides või väljaspool) kohtumisteks õigusabi töötaja, sotsiaaltöötaja või muude asjaomaste osalistega.

Näitaja 6.4: erivajadustega taotlejate puhul kohaldatakse erikorda.

- **Lisamärkused:** saatjata alaealistele tuleks näiteks tagada eraldi magamistoad, nad ei tohiks elada täiskasvanud taotlejatega samas toas.

Taotlejate privaatsusega seotud hea tava

Heaks tavaks peetakse voodite vahele vähemalt 90 cm vahekäigu jätmist, et võimaldada privaatsust.

7. NÕUE. Tagada eluaseme piisav möbleeritus.

Näitaja 7.1: igas magamistoas on vähemalt järgmised mööbliesemed:

7.1.1: üks üheinimesevoodi inimese kohta; **JA**

7.1.2: üks kapp inimese või perekonna kohta, mis on piisavalt suur isiklike asjade (nt riiete, ravimite või dokumentide) hoidmiseks.

Näitaja 7.2: magamistubades, mida kasutavad ühiselt taotlejad, kes ei ole pereliikmed, on kapp lukustatav, piiramata vastuvõtukoha turvalisuskaalutlusi.

- **Lisamärkused:** kapid peaksid olema lukustatavad, kui majutuskohas majutatakse erivajadustega taotlejaid, nt naistaotlejaid, kes võivad langeda soolise vägivalda ohvriks.

Näitaja 7.3: üldkasutatavate / eluruumide mööbli seas on piisaval hulgal laudu ja toole.

Näitaja 7.4: majutuskohtades, kus taotlejad peavad ise endale süüa tegema, on köögis olemas ja kasutatav kõik alljärgnev:

7.4.1: piisav külmikuruum inimese kohta; **JA**

- **Lisamärkused:** piisavat külmikuruumi võib täpsustada, määrates kindlaks inimese/perekonna kohta kättesaadava külmikumahu liitrites või riulite arvu.

7.4.2: piisav riuliruum inimese/perekonna kohta; **JA**

7.4.3: minimaalne pliidikasutusvõimalus inimese/perekonna kohta; **JA**

7.4.4: miinimumarv nõusid, toiduvalmistustarvikuid ja söögiriistu inimese kohta.

Näitaja 7.5: erivajadustega taotlejate puhul kohaldatakse erikorda.

- **Lisamärkused:** imikutele tuleks näiteks tagada imikuvoodi, mähkimislaud ja sobiv tool; piiratud liikumisvõimega isikutele tuleks tagada kohandatud mööbel ning kooliealiste lastega perekondadele tuleks tagada väike laud ja tool, et lapsed saaksid oma koduseid ülesandeid teha.

8. NÕUE. Tagada majutuskohas piisavad, asjakohased ja toimivad hügieeniruumid.

Näitaja 8.1: kõigil taotlejatel peaks olema juurdepääs külma ja sooja veega dušile/vannile ja kraanikausile ning töökorras tualetile.

Näitaja 8.2: kümne taotleja kohta on ööpäev läbi kättesaadav vähemalt üks töökorras ja lukustatav tualettruum.

Näitaja 8.3: 12 taotleja kohta on vähemalt 8 tundi päevas kättesaadav vähemalt üks töökorras sooja ja külma veega dušš või vann.

- **Lisamärkused:** taotlejate arvu ühe duši kohta võib kohandada, kui juurdepääs tagatakse päeva jooksul pikema aja vältel.

Näitaja 8.4: kümne taotleja kohta on ööpäev läbi kättesaadav vähemalt üks sooja ja külma veega kraanikauss.

Näitaja 8.5: kui vannitoas on rohkem kui üks dušš, tagatakse visuaalne eraldatus.

Näitaja 8.6: olemas on eraldi naiste ja meeste tualettruumid, kraanikausid ja duširuumid (märgistatud nähtavalt ja arusaadavalt), välja arvatud väikestes majutuskohtades.

- **Lisamärkused:** erandiks võivad olla korterid, stuudiokorterid ja muud kuni 12 inimese majutuskohad.

Näitaja 8.7: nende taotlejate kollektiivse majutamise puhul, kes ei ole pereliikmed, kohaldatakse korda, millega tagatakse, et taotlejad pääsevad ohutult majutuskohta ja et taotlejate kehalist puutumatus austatakse kogu aeg.

Näitaja 8.8: duširuum on korraldatud nii, et riided ja rätikud jäävad taotlejate duši all olles kuivaks.

Näitaja 8.9: erivajadustega taotlejate puhul kohaldatakse erikorda.

- **Lisamärkused:** alla 2aastaste laste puhul näiteks on ette nähtud igapäevane imikuvanni kasutamise võimalus.

Hügieeniruumidega seotud hea tava

Heaks tavaks peetakse järgmist:

- tualettruumi asumine magamistoa ja üldkasutatavate ruumidega samas hoones, mitte väljas;
- duširuumide lukustatavus ja nende kasutamise aja piiratus;
- tähelepanu pööramine sooküsimustele ja naiste ohutusele, tagades näiteks hästi valgustatud juurdepääsuga hügieeniruumide paiknemise läheduses või ohutus kauguses.

9. NÕUE. Tagada majutuskoha vastavus asjaomastele riiklikele ja kohalikele õigusnormidele.

Näitaja 9.1: majutuskoht on ehitatud kooskõlas kohaldatavate kohalike ja riiklike määrustega.

Näitaja 9.2: majutuskohta hooldatakse ja käitatakse kooskõlas asjaomaste kohalike ja riiklike õigusnormidega, võttes arvesse kõiki võimalikke ohte.

- **Lisamärkused:** järgmisena on toodud näiteid majutuskeskustega seotud nõuete täitmisel tehtud edusammude hindamise kohta: majutuskeskuse evakuaatsiooni plaan on olemas ja kogu aeg nähtaval; evakuaatsiooni teed on takistusteta ning tulekustutid on kättesaadavad.

Näitaja 9.3: majutuskoha magamistubadesse ja üldkasutatavatesse ruumidesse / eluruumidesse pääseb piisavalt loomulikku valgust ja värsket õhku, samas on olemas kardinad ja/või aknakatted valguse varjamiseks vajaduse korral.

Näitaja 9.4: majutuskoha kõigis ruumides on olemas sobiv temperatuuri reguleerimise süsteem.

- **Lisamärkused:** *sobiv temperatuurivahemik määratakse kindlaks vastavalt asukoha kliimaoludele ja liikmesriigi kodanike suhtes kohaldatavatele üldnõuetele.*

Näitaja 9.5: magamistoad ja üldkasutatavad ruumid on kaitstud liigse keskkonnamüra eest.

- **Lisamärkused:** *keskkonnamüra võivad tekitada näiteks masinad, lennukid, rongid jne.*

10. NÕUE. Tagada piiratud liikumisvõimega taotlejate majutamiseks ette nähtud eluaseme sise- ja välitaristu kohandatus nende vajaduste järgi.

Näitaja 10.1: majutuskoht asub

10.1(a): esimesel korrusel; **VÕI**

10.1(b): olemas on piiratud liikumisvõimega isikutele kasutamiseks kohandatud lift; **VÕI**

10.1(c): trepiastmeid ei ole rohkem kui vastavalt piiratud liikumisvõime ulatusele kehtestatud maksimumarv.

Näitaja 10.2: välijuurdepääsud, nagu jalgteed ja sissesõiduteed, on kõva sileda pinnaga.

Näitaja 10.3: sissepääs võimaldab piiratud liikumisvõimega taotlejatel majutuskohale juurde pääseda.

Näitaja 10.4: majutuskohas olevad ukseavad ja vahekäigud on piisavalt laiad ratastooli kasutajate jaoks.

Näitaja 10.5: tubades ja kohtades, mida kasutavad piiratud liikumisvõimega taotlejad, on olemas tugikäsi puud.

Näitaja 10.6: olemas on kohandatud hügieeniruumid, sealhulgas dušikabiinid, tugikäsi puud, ratastooli kasutajatele sobival kõrgusel kraanikausid ja klosetipotid, samuti ratastoolidele sobivad vannitoad ja tualettruumid.

1.4. Turvalisus

Sissejuhatavad märkused

Majutuskoha, selle mööbli ja varustuse piisav turvalisus tuleks tagada kooskõlas kohaldatavate riiklike õigus- ja haldusnormidega ning üldise eesmärgiga tagada rahvusvahelise kaitse taotlejatele ja majutuskohtades töötavale personalile ohutu elukeskkond.

Nõuded ja näitajad

11. NÕUE. Tagada piisavad turvameetmed.

Näitaja 11.1: riskihindamist tehakse korrapäraselt, võttes arvesse sise- ja välistegureid.

- **Lisamärkused:** *riskihindamisel arvessevõetavad tegurid on järgmised: turvalisusprobleemid, millest taotlejad on teatanud, majutuskoha seisukord ja asukoht, kohalike elanike hoiakud, majutatavate inimeste arv, majutuskoha elanike koosseis kodakondsuste kaupa, taotlejate sugu ja perekonnaseis, seal majutatud erivajadustega taotlejad ja varasemad vahejuhtumid.*

Näitaja 11.2: riskihindamise tulemuste alusel võetakse asjakohased turvameetmed.

- **Lisamärkused:** need meetmed võivad hõlmata näiteks järgmist: juurdepääsu kontrolli lihtsustamine, majutuskoha ümber tara ehitamine, personaliliikme ööpäevaringse kohalolu tagamine, majutusruumide õuealade piisava valgustuse ja videoseiresüsteemi tagamine, vajaduse korral taotlejate turvalisuse huvides üldsuse juurdepääsu piiramine ning kodukorda turvalisusega seotud aspektide lisamine.

Näitaja 11.3: turvalisusprobleemidest (nt vargus, vägivald, ähvardused, väliskogukonna vaenulikkus) on võimalik turvalisel viisil vastutavale isikule teatada.

- **Lisamärkused:** taotlejaid tuleks teavitada teatamiskorrast turvaintsidentide korral.

Näitaja 11.4: hädaabikõnede numbrid peaksid olema nähtavasse kohta välja pandud ja telefon peaks olema kättesaadav.

Näitaja 11.5: turvameetmed keskenduvad ka seksuaalse ja soolise vägivalda avastamisele ja vältimisele.

Näitaja 11.6: erivajadustega taotlejate puhul kohaldatakse erikorda.

- **Lisamärkused:** kehtestada tuleks erimeetmed, et tagada kõigi taotlejate, eelkõige ea, perekonnaseisu, soo, soolise identiteedi või seksuaalse sättumuse ja füüsilise või vaimse tervise probleemidega seotud erivajadustega taotlejate turvalisus. Kehtestada tuleks ka eriturvameetmed inimkaubanduse, seksuaalse ja soolise vägivalda, piinamise või muu psühholoogilise ja füüsilise vägivalda ohvrite jaoks. Need meetmed võivad hõlmata muu hulgas võimalust majutada erineva seksuaalse sättumusega taotlejad eraldi teistest samasoolistest taotlejatest või viia mujale taotleja, kes võib langeda või kes on langenud soolise vägivalda ohvriks (vt 3. nõue: majutada taotlejad (ümber) nende erivajadustest lähtuvalt), või tagada lastele kaitstud ja ohutu mängukoht. Saatjata alaealisi majutavates kohtades tuleks alaealiste kadumise ennetamiseks kehtestada spetsiaalsed ennetusmeetmed.

Turvameetmetega seotud hea tava

Majutuskeskustes peetakse heaks tavaks järgmist:

- selliste kohtade kättesaadavaks tegemine, kus konkreetsed rühmad saavad privaatselt väljendada turvalisusega seotud muresid, et julgustada vägivallast teatamist;
- turvavahejuhtumitest teatamise või nende registreerimise süsteemi kasutamine.

1.5. Üldkasutatavad ruumid

Sissejuhatavad märkused

Selle juhendi raames viitab mõiste „üldkasutatavad ruumid” kohale, kus taotlejad söövad ja vaba aega veedavad. Üldkasutatava ruumi suurus ja sisustus, samuti selle funktsionaalsus olenevad sellest, mis liiki on majutuskoht, kus taotlejad elavad. Seega võib mõiste „üldkasutatavad ruumid” viidata ühele või mitmele ruumile, mida taotlejad saavad kasutada.

Suuremate majutuskohtade puhul võib mõiste „üldkasutatavad ruumid” viidata mitmele eri ruumile, millest igaüks täidab mitut otstarvet, st neid kasutatakse söömiseks, vaba aja tegevuste sooritamiseks või muudes ühistegevustes osalemiseks (nt keeletunnid, teabe jagamine). Samal ajal võib väiksemates majutuskohtades olla üks mitmeotstarbeline ruum, mis võidakse vastavalt vajadusele ja kellaajale kohandada söögi-/elutoaks või vaba aja tegevuste sooritamise ruumiks. Piisava privaatsuse tagamise tingimusel võib väiksemate majutuskohtade üldkasutatav ruum või selle osa täita ka taotlejate ja sotsiaaltöötajate või õigusnõustajate kohtumiskoha otstarvet.

Tähtis on, et mõiste „vaba aja tegevused” viitab tegevustele, milles ei osale mitte üksnes lapsed, vaid ka täiskasvanud. See põhineb olulisel seosel taotlejate vaba aja tegevustes osalemise võimaluse ja nende vaimse tervise vahel. Vaba aja tegevuste koha või taotlejate ühistegevustes (nt keeletundides, rühma infotundides või sporditegevustes) osalemise võimaluse olemasolu täidab olulist otstarvet, sest see aitab nende päevi rohkem liigendada ja aitab seega ka vähendada pinget, mis tuleneb pikaajast tegevusetusest. See on iseäranis oluline varjupaigamenetluse algfaasis, kui taotlejatel ei pruugi olla veel juurdepääsu tööturule või ametlikule koolitusele.

Nõuded ja näitajad

12. NÕUE. Tagada, et taotlejatel on piisavalt ruumi söömiseks.

Näitaja 12.1: kõigil taotlejatel on võimalus süüa selleks ettenähtud ruumis.

- **Lisamärkused:** kõigil taotlejatel on võimalik süüa sööklas (suuremates majutuskohtades) või ruumis, kus on laud ja piisavalt toole. Söögiruumil võib olla veel teisi otstarbeid, tingimusel et see on teatavatel kellaaegadel söömiseks vaba.

13. NÕUE. Tagada, et taotlejatel on piisavalt ruumi vaba aja ja rühmategevusteks.

Näitaja 13.1: majutuskohas või lähedalasuvas avalikus kohas on vaba aja tegevusteks sobiv pind.

- **Lisamärkused:** kollektiivses majutuskohas vaba aja tegevuste ruumi sisseseadmisel tuleks arvesse võtta taotlejate soolisi, ealisi ning kultuurilisi ja religioosseid vajadusi. Võimaluse korral võiks see tähendada eraldi ruume või kellaaegu, millal vaba aja tegevusteks ettenähtud ruume saab kasutada.

Näitaja 13.2: kui liikmesriik korraldab rühmategevusi, tagatakse piisava ja sobiva koha olemasolu, näiteks eraldi ruumi näol.

- **Lisamärkused:** mõiste „rühmategevus“ viitab näiteks keeletundidele, rühma infotundidele, sporditegevustele jne.

Näitaja 13.3: kui majutuskohas majutatakse lapsi, on nende jaoks kas majutuskohas endas või lähedalasuvas avalikus kohas olemas turvaline ruum/ala mängimiseks ja vabaõhutegevustega tegelemiseks.

Üldkasutatavate ruumidega seotud hea tava

Heaks tavaks peetakse laste järelevalve all hoidmist lapsesõbralikes kohtades vanemate rühmategevustes osalemise ajal.

1.6. Sanitaarpuhastus

Sissejuhatavad märkused

Mõiste „sanitaarpuhastus“ viitab ruumide mustusest, nakkustest, haigustest jne puhtana hoidmise protsessile, koristades ja kõrvaldades jäätmed. Vastavalt sellele viitab mõiste „puhas“ kahjurite, putukate, mikroobide ja muude ohtude puudumisele. Selles jaotises kirjeldatud kohaldatavad sanitaarnõuded kehtivad kogu majutuskoha kohta, sealhulgas nii majutuskoha sees kui ka väljaspool asuvad (kui see on kohaldatav) eraruumid ja üldkasutatavad ruumid. Olenevalt riigi olukorrast võivad nende nõuete väljatöötamine ja seire olla teiste asjaomaste asutuste (nt sanitaarjärelevalveasutuste) kohustus.

Suuremates majutuskohtades viitab mõiste „eraruumid“ ainult magamistoale, kuid kõik ülejäänud ruumid kuuluvad üldkasutatavate ruumide kategooriasse. Eri liiki üldkasutatavate ruumide, nagu köögi, hügieeniruumide ja muude ruumide, sealhulgas kontoriruumid ja tegevusruumid, sanitaarnõuded on siiski erinevad. Seevastu tuleks väiksemates majutuskohtades käsitada kööki, vannituba ja muid ruume samuti eraruumidena.

Kuigi piisavate sanitaarnõuete täitmine on liikmesriikide asjaomaste ametiasutuste üldine kohustus, võib sellesse kaasata ka taotlejaid. Praktikas vastutavad viimased üldiselt eraruumide koristamise eest. Peale selle võivad taotlejad olenevalt riiklikest õigus- ja haldusnormidest vabatahtlikkuse alusel ka teisi ruume koristada. Mõnel juhul seda ka tasustatakse osana kollektiivse majutamise raames väljajagatavatest väikestest töödest. Neil juhtudel peaks koristusprotsessi üle järelevalvet tegema vastutav asutus või spetsiaalne puhastusfirma.

Majutuskoha puhtusega seotud kohustuste üksikasjalik kirjeldus peaks olema kodukorras kirjas.

Nõuded ja näitajad

14. NÕUE. Tagada era- ja üldkasutatavate ruumide hoidmine puhtana.

Näitaja 14.1: majutuskohas järgitakse koristusgraafikut.

- **Lisamärkused:** määratakse kindlaks, kui sageli ja mis nõuete kohaselt tuleb iga ruumi koristada.

Näitaja 14.2: eluaseme era- ja üldkasutatavate ruumide puhtust kontrollitakse korrapäraselt.

- **Lisamärkus:** kontrollimisel arvestatakse taotlejate privaatsusvajadustega.

Näitaja 14.3: puhtust kontrollitakse, kui inimesed kolivad teise tuppa või teise majutuskohata.

Näitaja 14.4: kui taotlejad vastutavad koristamise eest, on neile kättesaadavad vajalikud puhastusvahendid ja tarvikud, samuti kaitsevahendid, nagu kindad ja maskid.

Era- ja üldkasutatavate ruumide puhtuse tagamise hea tava

Majutuskeskustes peetakse heaks tavaks kehtestada koristusgraafik, mis esitatakse selgesti nähtaval kujul ja nii, et taotlejad saavad seda kontrollida.

15. NÕUE. Tagada köögi ja hügieeniruumide hoidmine puhtana.

Näitaja 15.1: ruumide puhtus vastab kohalikele ja riiklikele õigusnormidele ja nõuetele.

- **Lisamärkused:** õigusnormid võivad viidata näiteks korrapärasele nädalilisele ja kahjuritõrjumiseks tehtavatele toimingutele.

Näitaja 15.2: ruume koristatakse vähemalt kord päevas (majutuskeskustes) või nii sageli kui vaja.

Näitaja 15.3: ruumide suurpuhastust tehakse korrapäraselt.

- **Lisamärkused:** majutuskeskustes võiks sellist suurpuhastust teha vähemalt neli korda aastas. Taotlejate kasutuses olevate köökide ja professionaalseks toiduvalmistamiseks kasutatavate köökide puhtuse nõuded on erinevad.

16. NÕUE. Tagada, et taotlejad saavad ise pesu pesta, või lasta seda korrapäraselt pesta.

Näitaja 16.1: kui voodipesu ja rätikuid pakutakse loonusena ja neid peseb majutuskohata, tuleks neid pesta korrapäraselt.

- **Lisamärkused:** voodipesu tuleks pesta vähemalt kord kahe nädala tagant ja rätikuid kord nädalas.

Alternatiivsed näitajad

Näitaja 16.2(a): taotlejad peaksid saama vähemalt kord nädalas pesu pesta. **VÕI**

- **Lisamärkused:** seda näitajat võib riigi kontekstis täpsustada, määrates teatud arvu inimeste kohta kindlaks pesumasinate arvu ja piisavad võimalused pesu kuivatada.

Näitaja 16.2(b): teenus on kättesaadav, nii et pesu pestakse taotlejate eest.

- **Lisamärkused:** pesupesemisteenus peaks olema piisavalt kättesaadav, näiteks vähemalt viiel päeval nädalas (sealhulgas nädalavahetuseti).

1.7. Hooldus

Sissejuhatavad märkused

Selles jaotises tuleks mõistet „hooldus” mõista tegevuste kogumina, mida on vaja ja mida tehakse majutuskoha algse seisukorra säilitamiseks nii palju kui võimalik ja nii kaua kui võimalik.

Kuigi vastuvõtukoha hooldus on liikmesriikide asjaomaste ametiasutuste üldine kohustus, võib vabatahtlikkuse alusel kaasata sellesse ka taotlejaid, kui see on riiklike õigus- ja haldusnormidega lubatud. Mõnel juhul seda ka tasustatakse osana kollektiivse majutamise raames väljajagatavatest väikestest töödest. Neil juhtudel peaks protsessi üle järelevalvet tegema vastutav asutus või spetsiaalne hooldustööde eest vastutav ettevõtte.

Nõuded ja näitajad

17. NÕUE. Tagada korrapärase hoolduse kaudu majutuskohade ohutus ja nõuetekohane toimimine.

Näitaja 17.1: majutuskoha ja selle mööbli ja varustuse nõuetekohast toimimist kontrollitakse korrapäraselt.

- **Lisamärkused:** neid kontrollide tuleks teha vähemalt kord aastas. Hindamisel võib abiks olla kontrollnimekiri.

Näitaja 17.2: taotlejatel on võimalus teatada hooldus- ja remonditööde vajadusest.

Näitaja 17.3: majutuskohas vajalikud parandus- ja asendustööd tehakse kiiresti ja nõuetekohase kvaliteediga.

- **Lisamärkused:** ilma et see piiraks asjaolu, et üldine vastutus majutuskoha hooldamise eest lasub vastuvõtuasutusel, võivad teatavaid hooldusülesandeid täita ka taotlejad väikeste töödena – tingimusel et need on tasustatavad ja määratakse vabatahtlikult. Üldine järelevalve peaks olema igal juhul vastutava asutuse ülesanne.

1.8. Sidevahendid ja -teenused

Sissejuhatavad märkused

Suhtlusel on kogu vastuvõtumenetluse ajal rahvusvahelise kaitse taotlejate jaoks tähtis roll. Mõiste „suhtlemine” hõlmab nii taotlejate menetlusseisundit puudutavat teabevahetust kui ka erasuhtlust näiteks pereliikmetega. Tähtis on see, et piisavad suhtlusvõimalused võivad mõjuda soodsalt taotlejate vaimsele tervisele, sest see aitab ennetada päritoluriiki jäänud või transiidiriigis olevate pereliikmete ja sõpradega kontakti puudumisest või õigusabi ja muid asjaomaseid teenuseid pakkuvate organisatsioonidega ebapiisavast teabevahetamise võimalusest tingitud ängistust. Taotlejatel peaks igal juhul olema vajaduse korral võimalik saada otsuse kohta teavet posti teel.

Õiguslik viide – sidevahendid ja -teenused

- Vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 18 lõike 2 punkt b: materiaalsete vastuvõtutingimuste pakkumise viisid

Nõuded ja näitajad

18. NÕUE. Tagada, et taotlejatel on menetlus-, õigus-, meditsiinilisi ja haridusküsimusi puudutavate telefonikõnede tegemiseks piisav juurdepääs telefonile.

Näitaja 18.1: telefon on kättesaadav vähemalt menetlus-, õigus-, meditsiinilisi või haridusküsimusi puudutavate kõnede tegemiseks.

Näitaja 18.2: taotlejatel on igapäevane juurdepääs vähemalt ühele telefonile majutuskoha kohta.

- **Lisamärkused:** ruumidesse paigaldatavate telefonide arv oleneb seal elavate taotlejate arvust.

Näitaja 18.3: taotlejatele on helistamisel tagatud privaatsus, st teised taotlejad ei kuule vestlust.

19. NÕUE. Tagada, et taotlejatel on piisav juurdepääs internetile.

Näitaja 19.1: taotlejatel on juurdepääs internetile kas majutuskohas või lähedalasuvas avalikus kohas vähemalt neli korda nädalas.

- **Lisamärkused:** majutuskohas saab internetile juurdepääsu lihtsustada kas juhtmeta andmeside (Wi-Fi) kaudu nende taotlejate jaoks, kellel on enda sidevahendid (nt nutitelefonid), või teatud arvu inimeste jaoks piisava arvu kättesaadavate arvutite abil. Kui juurdepääsu internetile pakutakse väljaspool majutuskoha, peaks see asuma jalutuskäigu kaugusel või sinna peaks pääsema ühistranspordiga (vt 1. nõue: asukoht). Internet ei pea olema tasuta kättesaadav (vt näitaja 28.4: päevaraha).

20. NÕUE. Tagada taotlejatele võimalus oma sidevahendeid laadida.

Näitaja 20.1: elektroonikaseadmete laadimiseks on olemas ja kättesaadav vähemalt üks pistik magamistoa kohta.

Sidevahenditele ja -teenustele juurdepääsu lihtsustamise hea tava

Heaks tavaks peetakse järgmist:

- taotlejatele varjupaigamenetluse või meditsiiniliste küsimustega seotud dokumentide tasuta kopeerimise või printimise võimaluse tagamine;
- konkreetses majutuskohas vähemalt kahes taotlejate seas enam levinud keeles edastatavate kanalitega televisioonile juurdepääsu lihtsustamine (vt näitaja 13.1: üldkasutatavad ruumid).

2. Toit

Sissejuhatavad märkused

Selles jaotises mõistetakse toidu all nii toitu kui ka mittealkohoolseid jooke. Järgides sama käsitlusviisi nagu majutust käsitlevas jaotises, tuleks selles jaotises esitatud nõudeid arvestada, olenemata sellest, kas taotlejatele pakutakse toitu loonusena või rahaliste toetuste või kupongide vormis. See tähendab, et liikmesriigid, kes otsustavad pakkuda taotlejatele toidukulude katmiseks rahalist toetust või kuponge, peavad tagama, et need on piisavad, võimaldamaks taotlejatel osta toitu, mis vastab selles jaotises loetletud nõuetele.

Õiguslikud viited – toit

- Vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 2 punkt g: mõiste „materiaalsed vastuvõtutingimused“ määratlus

Nõuded ja näitajad

21. NÕUE. Tagada piisava ja sobiva toidu kättesaadavus taotlejatele.

Näitaja 21.1: järgitakse toiduohutuse nõudeid.

- **Lisamärkused:** kooskõlas ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni (FAO) välja töötatud toiduohutust käsitleva ohuanalüüsi ja kriitiliste kontrollpunktide süsteemiga (HACCP) ⁽⁶⁾ tuleks majutuskoha, eelkõige köögiruumide hügieeni puhul järgida ennetavat, mitte korrigeerivat meetodit. Kooskõlas käesoleva nõudega tuleks tagada köögiruumide puhtus, sest puhtuse puudumine võib ohustada majutuskoha elanike tervist üldiselt.

Näitaja 21.2: täiskasvanuile pakutakse päevas vähemalt kolm ja alaealistele viis korda süüa, millest vähemalt ühel korral sooja toitu, mis serveeritakse soojalt.

Näitaja 21.3: pakutud toit on tasakaalustatud ja mitmekülgne, sealhulgas pakutakse alaealistele ja väikelastele vajaduse korral piima.

- **Lisamärkused:** toitude koostis erineb, toitu valmistatakse näiteks teraviljast, leivast ja riisist, puu- ja köögiviljadest, piimast, piimatoodetest, lihast, munadest või kalast.

Näitaja 21.4: taotlejaid teavitatakse toidu koostisosadest.

- **Lisamärkused:** teavet võib jagada üldisel viisil (siltidel jne) või küsimise peale.

Näitaja 21.5: eritoitu vajavate taotlejate puhul kohaldatakse erikorda.

- **Lisamärkused:** arvestada tuleks näiteks rasedate või rinnaga toitvate naistega ning teatavaid haigusi põdevate ja teatava toidu suhtes allergiliste inimestega.

Näitaja 21.6: arvestatakse konkreetsete rühmade toidueelistuste ja toitumiskiirangutega.

- **Lisamärkused:** mõiste „erirühmad“ viitab konkreetse religioosse ja/või kultuuritaustaga taotlejatele ning taimetoitlastest/veganitest taotlejatele.

⁽⁶⁾ Vt ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsioon, ohuanalüüsi ja kriitiliste kontrollpunktide süsteem (HACCP) (<http://www.fao.org/docrep/005/y1579e/y1579e03.htm>).

Toitlustamise hea tava

Heaks tavaks peetakse järgmist:

- kui see on võimalik ja asjakohane, taotlejatel endale ise toidu valmistamise lubamine, arvestades seda, et see soodustab nende iseseisvust, suurendab tavapärase elu / kodutunnet ja aitab kaasa taotlejate igapäevaelu liigendamisele, ning
- taotlejatele võimaluse andmine saada eraldi valmistatud või soojendatud toitu korralise söögikorra mõjuva põhjusega vahelejätmise korral ning
- taotlejatega menüü ja toiduvalmistamise arutamine.

22. NÕUE. Tagada taotlejate ööpäevaringne juurdepääs joogiveele.

Näitaja 22.1: igale taotlejale tagatakse vähemalt 2,5 liitrit vett päevas, arvestades seejuures taotlejate füüsilist ja kliimaolusid.

- **Lisamärkused:** täpsemat teavet joogivee päevase miinimumkoguse kohta saab projekti Sphere ^(?) osana välja töötatud nõuetest.

Alternatiivsed näitajad

Näitaja 22.2(a): majutuskoha taristu on joogivee seisukohast piisav. **VÕI**

Näitaja 22.2(b): piisava taristu puudumise korral joogivett jagatakse.

- **Lisamärkused:** vajaduse korral tuleks taotlejaid teavitada kraanivee joomise kõlblikkusest.

Jookide pakkumise hea tava

Tee ja kohvi pakkumist peetakse heaks tavaks.

^(?) Projekt Sphere, *How much water is needed in emergencies?* („Kui palju vett on vaja hädaolukordades?“), kättesaadav veebilehel: http://www.who.int/water_sanitation_health/publications/2011/WHO_TN_09_How_much_water_is_needed.pdf?ua=1.

3. Riided ja muud tarbeesemed

Sissejuhatavad märkused

Kooskõlas majutust ja toitu käsitlevate jaotistega tuleks selles jaotises esitatud nõudeid arvestada, olenemata sellest, kas taotlejatele antakse riideid loonusena või rahaliste toetuste või kupongide vormis. See tähendab, et kui liikmesriigid otsustavad anda taotlejatele riietuskulude katmiseks rahalist toetust, peaks see toetus olema piisav, et võimaldada taotlejatel osta riideid, mis vastavad selles jaotises loetletud nõuetele. See ei sea piiranguid olukordades, kus taotlejatel on juba piisavalt riideid, mis vastavad selles jaotises esitatud nõuetele, ja seega ei vaja nad lisariideesemeid. Selles jaotises kasutatud mõiste „riided” viitab nii rõivastele kui ka jalatsitele.

Selles juhendis tähendab mõiste „tarbeesemed” põhilisi majapidamistarbeid, mis ei ole toiduained, sealhulgas näiteks isikliku hügieeni tarbed, puhastus- ja pesupesemisevahendid, voodipesu ja rätikud. Kooliealiste taotlejate puhul hõlmavad tarbeesemed ka koolitarbeid.

Tarbeesemed tuleks alati tagada taotleja perekondlikku olukorda arvesse võttes. Pakutavate tarbeesemete valiku ja koguse puhul tuleks arvestada kõnealuse taotleja isiklike vajadusi.

Õiguslik viide – riided ja muud tarbeesemed

- Vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 2 punkt g: mõiste „materiaalsed vastuvõtutingimused“ määratlus

Nõuded ja näitajad

23. NÕUE. Tagada, et taotlejal on piisavalt riideid.

Näitaja 23.1: taotlejal on piisavalt aluspesu nädalaks, ilma et oleks vaja vahepeal pesu pesta.

- **Lisamärkused:** eespool öeldu puhul tuleks arvestada vähemalt kaheksa aluspesukomplektiga.

Näitaja 23.2: taotlejal on vähemalt miinimumarv riideesemeid.

- **Lisamärkused:** eespool öeldu puhul tuleks arvestada vähemalt viie ülakeha katva alumiste riidekihtide rõivaesemega (näiteks T-särk, särk, pluus), vähemalt kolme alakeha katva riideesemega (püksid, seelik, lühikesed püksid), vähemalt kolme riideesemega, nagu dressipluus, kampsun või jakk, ja kahe komplekti ööriietega.

Näitaja 23.3: taotlejal on vähemalt kaks paari erinevaid jalatseid.

- **Lisamärkused:** need peaksid hõlmama üht paari sisejalatseid ja üht paari välisjalatseid.

Näitaja 23.4: taotlejatele tagatakse riided niipea kui võimalik.

- **Lisamärkused:** mõne tunni jooksul pärast majutuskoha määramist tuleb igale taotlejale tagada vähemalt (ajutised) põhiriided, võimaldades tal taotlejatele määratud ja ligipäätavatel aladel (nii siseruumides kui ka õues) vabalt liikuda.

Näitaja 23.5: kui mõni riiduse ei ole kulumise tõttu enam kasutatav, on olemas standardne viis selle vahetamiseks uue riideseme vastu.

Näitaja 23.6: taotlejatel on piisavalt imiku- ja väikelaste riideid, millest jätkub üheks nädalaks, ilma et vahepeal oleks vaja pesu pesta.

Piisava riiduse tagamise hea tava

Heaks tavaks peetakse järgmist:

- kõigi taotlejate ühesuguse välimuse tekitamise (kui riided antakse loonusena) vältimine, sest see aitab ennetada häbimärgistamist;
- „annetuslaos“ sisseadmine ning kasutatud riide hankimise ja jagamise eesmärgil ühenduse pidamine valitsusväliste humanitaarbiorganisatsioonidega.

24. NÕUE. Tagada, et taotlejal on sobivad riided.

Näitaja 24.1: riided sobivad taotlejatele suuruse poolest rahuldavalt.

Näitaja 24.2: riidetus on rahuldavalt korraliku välimusega ja vastuvõtvast ühiskonnas kehtivate nõuete ning taotlejate taustaga sobiv.

- **Lisamärkused:** riidesemed (v.a aluspesu) ei pea olema uued, kuid peaksid olema heas seisukorras.

Näitaja 24.3: kättesaadavad on sobivad hooajariided.

- **Lisamärkused:** see tähendab näiteks seda, et vajaduse korral peaksid taotlejal olema talvemantel/-jope, kindad, talvemüts, müts, villane sall ja talvesaapad.

Sobiva riiduse tagamise hea tava

Heaks tavaks peetakse naistaotlejatele osana neile antavast riide komplektist vähemalt ühe loori andmist, kui nad seda paluvad.

25. NÕUE. Tagada piisavate ja sobivate isikliku hügieeni tarvete kättesaadavus taotlejatele.

Näitaja 25.1: koostatud on nimekiri, milles on täpselt märgitud, mis liiki ja koguses isikliku hügieeni tarbeid on teatavas vanuses ja teatavat sugu taotlejatel õigus saada.

- **Lisamärkused:** nimekiri tehakse taotlejatele selgelt teatavaks.

Näitaja 25.2: vajalikud isikliku hügieeni tarbed antakse taotlejate käsutusse kas inimese kohta korrapäraselt toimuva loonusena jaotamise teel või päevaraha abil.

- **Lisamärkused:** isikliku puhtuse ja hügieeni eest hoolitsemiseks ning nakkushaiguste ennetamiseks peaksid taotlejate käsutuses olema põhilised hügieenitarbed. Nende hulka peaksid kuuluma näiteks hambahari, hambapasta, tualettpaber, seep, šampoon, pardel/habemeajamisvaht, hügieenisidemed, mähkmed ja muud imikuhoolduseks vajalikud hügieenitarbed.

26. NÕUE. Tagada muude oluliste tarbeesemete kättesaadavus taotlejatele.

Näitaja 26.1: tagatakse piisavalt voodipesu ja rätikuid.

- **Lisamärkused:** kui taotleja peab oma pesu ise pesema, antakse voodipesu vahetamise võimaldamiseks vähemalt kaks voodipesukomplekti.

Näitaja 26.2: pesupulber on kättesaadav, kui taotlejad peavad ise oma pesu pesema.

Näitaja 26.3: erivajadustega taotlejate puhul kohaldatakse erikorda.

- **Lisamärkused:** see tähendab näiteks seda, et imikuga perekonnale on kättesaadav heas korras istekäru ja väikelapsele pott. Iga laps saab kasutada eakohaseid ja heas korras mänguasju. Füüsilise puudega või vigastusest või raviprotseduurist taastuvale inimesele tagatakse kargud, ratastool või muud meditsiinilised abivahendid, kui neid mujalt ei saa (muudest asutustest, nagu riiklik tervishoiusüsteem).

Muude tarbeesemete kättesaadavuse tagamise hea tava

Heaks tavaks peetakse, kui taotlejatele tagatakse vajaduse korral juurdepääs triikrauale ja -lauale ning föönile.

27. NÕUE. Tagada koolis käivatele lastele sobivad riided ja koolitarbed, mis võimaldavad neil kooli õppetegevuses täiel määral osaleda.

Näitaja 27.1: kohustuslikku haridust omandavatele lastele tagatakse õppetegevusteks asjakohane riietus.

- **Lisamärkused:** see hõlmab koolivormi, kui see on kohustuslik, samuti spordiriideid ja -jalatseid.

Näitaja 27.2: koolis käivad lapsed saavad koolikoti (seljakoti vms) ja kõik koolis vajalikud esemed (õpikud jne) tasuta.

4. Päevaraha

Sissejuhatavad märkused

Kuigi toidu, majutuse ja riietusega seotud aspektid on vastuvõtutingimuste direktiivis selgelt kindlaks määratud, ei käsitleta selles otseselt päevaraha üksikasju ja otstarvet. Siiski on see mõiste taotlejate vajaduste rahuldamise seisukohast väga oluline.

Päevaraha katab vastuvõtutingimuste direktiivis käsitletud muid olulisi rahvusvahelise kaitse taotlejate vajadusi peale majutuse, toidu ja riiete (need, mis kaetakse rahalisest toetusest, kui neid ei pakuta loonusena või kupongide vormis).

Käesolevas dokumendis tuleks mõistet „päevaraha“ käsitada kolme eri otstarvet täitva vahendina:

- võimaldab taotlejatel saavutada miinimumtasemel füüsilise toimetuleku peale majutuse, toidu ja riietega seotud põhivajaduste;
- tagab taotlejate miinimumtasemel osalemise selle liikmesriigi sotsiaal-kultuurilises elus, kus nad elavad;
- võimaldab taotlejatele teatavat iseseisvust.

Selles juhendis viidatakse päevarahale kui minimaalsele rahalisele toetusele, mis antakse taotlejale ilma konkreetse otstarbeta ja mida ta kasutab oma äranägemise järgi (taskuraha). Kui konkreetseid tarbeesemeid või muid lisavajadusi ei anta loonusena või kupongide vormis, tuleks taotlejatele makstava päevaraha suuruse arvutamisel arvesse võtta ka neid kulusid.

Nagu nähtub eelmistest jaotistest, on võimalik täita majutuse, toidu ja riietega, samuti teatavate muude tarbeesemetega seotud nõuded, olenemata sellest, kas taotlejad saavad asjaomased esemed rahalise toetuse abil, loonusena või kupongide vormis. Samas toetub viimane element (taskuraha) arusaamale, et inimväärse elatustaseme võib saavutada üksnes siis, kui taotlejatel on teatav rahaline iseseisvus. Teisisõnu ei tohiks vähemalt osa neile makstavast toetusest eraldada teatavaks otstarbeks, vaid pigem taotlejatele oma äranägemise järgi kasutamiseks, et võimaldada neil kasutada seda oma isiklike vajaduste ja eelistuste kohaselt.

Arvestades liikmesriikide erinevaid nõudeid ja elamiskulusid, ei püüta selles jaotises kindlaks määrata päevaraha täpset summat, mida tuleks taotlejatele maksta. Olenemata päevaraha arvutamisel kasutatud meetodist peaks see alati täitma eespool loetletud kolme otstarvet. Seega ei tohiks päevaraha ekslikult pidada suuremeelseks teoks; see on pigem sama tähtis kui majutus, toit ja riided ning on materiaalsete vastuvõtutingimuste oluline osa.

Õiguslikud viited – päevaraha

- Vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 2 punkt g: mõiste „materiaalsed vastuvõtutingimused“ määratlus

Nõuded ja näitajad

28. NÕUE. Tagada piisava päevaraha olemasolu.

Näitaja 28.1: päevaraha suurus on selgelt kindlaks määratud.

Näitaja 28.2: päevaraha arvutusmeetod on selgelt kindlaks määratud.

- **Lisamärkused:** „kindlaks määratud“ tähendab seda, et kirjeldatakse päevaraha summa kindlaksmääramisel arvessevõetavaid elemente ja tegureid.

Näitaja 28.3: päevaraha antakse oma äranägemise järgi kasutamiseks (nn taskuraha) ja see võimaldab taotlejatele piisavalt iseseisvust.

- **Lisamärkused:** „oma äranägemise järgi“ kasutatavat päevaraha ei anta kunagi loonusena. Tegelik summa tuleks kindlaks määrata riigi konteksti arvestades. Seejuures tuleks arvesse võtta põhivajadustele lisanduvaid lisavajadusi, nagu individuaalsed tooted või teenused (nt kultuuritegevused, maiustused, tubakatooted, mängud, väljaskäimine).

Näitaja 28.4: päevaraha suurus kajastab miinimumina ka järgmisi kulutusi, kui neid ei anta loonusena: suhtlus ja teave, koolitarbed, isiklik hügieen ja kehahooldus, vaba aja tegevused ja transpordikulud, kui need on seotud tervishoiu ja ravimite hankimisega, varjupaigamenetluse ja õigusabiga ning koolis käivate laste haridusega.

- **Lisamärkused:** koolitarvete ning isikliku hügieeni tarvete ja kehahooldusvahendite loonusena pakkumise kohta vt 25. ja 26. nõue (hügieenitarvete ja muude tarbeesemete kättesaadavus) ning 29. nõue (vajalike tervishoiuteenuste kättesaadavus).

Näitaja 28.5: päevaraha makstakse korrapäraselt ja taskuraha mitte harvem kui kord kuus.

- **Lisamärkused:** maksmise korrapärasus tuleks kindlaks määrata vastavalt otstarbele (kui see on kindlaks määratud), toetuse summale ja valitud toetuse andmise vormile. Alati tuleks tagada läbipaistvus.

Päevaraha maksmise hea tava

Heaks tavaks peetakse järgmist:

- taotleja isikliku olukorra (nt vanus / perekonna koosseis) arvessevõtmine makstava päevaraha suuruse arvutamisel;
- päevaraha maksmine määratud perioodiks ette;
- päevaraha maksmine igale täiskasvanud pereliikmele eraldi (mitte nn perepeale kogu perekonna jaoks).

5. Tervishoid

Sissejuhatavad märkused

Selles jaotises kasutatakse mõiste „tervishoid“ hõlmab nii vaimse kui ka füüsilise tervishoiu teenuseid, mida rahvusvahelise kaitse taotlejatele pakutakse. See hõlmab ka raske haigusega taotlejate nõustamist ja vajalikke meetmeid vägivalda ja piinamise ohvrite rehabilitatsiooni toetamiseks. Selles mõttes võib arstlik läbivaatus, mida mitmes liikmesriigis vastuvõtuprotsessi alguses tehakse, olla oluline lähtepunkt, sest see annab selgema ülevaate taotlejate meditsiinilistest vajadustest, mida tuleb kogu vastuvõtuprotsessi vältel rahuldada. Selles jaotises tähendab mõiste „meditsiinitöötajad“ kvalifitseeritud tervishoiuspetsialiste (nt arstid, hambaarstid, meditsiiniõed) ja psühholooge.

Juhendit tuleks rakendada kooskõlas üldiste nõusoleku ja konfidentsiaalsuse põhimõtetega, mida kohaldatakse kogu vastuvõtupersonali ja tervishoiuteenuste osutamisega seotud meditsiinitöötajate, samuti tõlkide suhtes. Teavet ei tohiks üheski etapis jagada ilma patsiendi eelneva nõusolekuta. Ilma et see piiraks tervisekaardile juurdepääsu reguleerivaid riiklikke õigusnorme, peaks taotlejatel olema õigus vajaduse korral oma tervisekaardiga tutvuda.

Õiguslikud viited – tervishoid

- Vastuvõtutingimuste direktiivi artikkel 13: arstlik läbivaatus
- Vastuvõtutingimuste direktiivi artikkel 17: materiaalse vastuvõtutingimuste ja tervishoiu üldised eeskirjad
- Vastuvõtutingimuste direktiivi artikkel 19: tervishoid

Nõuded ja näitajad

29. NÕUE. Tagada juurdepääs vajalikele tervishoiuteenustele, vähemalt esmaabile ning haiguste ja raskete vaimsete probleemide põhiravile.

Näitaja 29.1: taotlejale on kättesaadavad igat liiki vajalikud tervishoiuteenused.

- **Lisamärkused:** võimaluse korral tuleks tervishoiuteenuste osutamisel arvestada sooga (nt naismeditsiinitöötajate kättesaadavus taotluse ja olemasolu korral).

Näitaja 29.2: tervishoiuteenuseid osutavad kvalifitseeritud meditsiinitöötajad.

Näitaja 29.3: tervishoiuteenused on kättesaadavad majutuskohas või mõistlikul kaugusel väljaspool seda.

- **Lisamärkused:** mõiste „mõistlik kaugus“ täpsemat selgitust vt 1. nõudest (asukoht).

Näitaja 29.4: vajalikke tervishoiuteenuseid, sealhulgas retseptiravimid, osutatakse tasuta või need hüvitatakse päevarahast.

- **Lisamärkused:** see tähendab, et nii transport vajaliku tervishoiuteenuseni jõudmiseks kui ka ravimid on tasuta (vt 1. nõue (asukoht), 28. nõue (päevaraha maksmine))

Näitaja 29.5: kehtestatud on asjakohane kord, tagamaks, et taotleja saab suhelda meditsiinitöötajatega.

- **Lisamärkused:** see tähendab eelkõige seda, et vajaduse korral pakutakse koolitatud tõlgi teenust (tasuta). Taotleja nõusolekul võivad tõlkida ka muud isikud, välja arvatud lapsed.

Näitaja 29.6: kehtestatud on kord esmaabi kättesaadavuse tagamiseks hädaolukordades.

- **Lisamärkused:** käsiapteek tuleks teha kättesaadavaks.

Näitaja 29.7: taotlejale tagatakse juurdepääs oma tervisekaardile, ilma et see piiraks riiklike õigusaktide kohaldamist.

- **Lisamärkused:** taotleja nõusolekul võib tervisekaardi edastada ühelt meditsiinitöötajalt teisele.

Näitaja 29.8: meditsiiniliste erivajadustega taotlejate puhul kohaldatakse erikorda.

- **Lisamärkused:** see hõlmaks näiteks juurdepääsu lastearstile, günekoloogile või sünnituseelsele tervishoiule või puudega inimestele vajalike vahendite pakkumise tagamist. See hõlmaks ka inimkaubanduse ja (soolise) vägivalda ohvrite, samuti piinamise või muu psühholoogilise ja füüsilise vägivalda ohvrite nõustamist.

Tervishoiuga seotud hea tava

Heaks tavaks peetakse järgmist:

- kollektiivsetesse majutuskohtadesse vähemalt ühe sellise töötaja palkamine, kes on läbinud esmaabi andmise koolituse;
- kui ennetav tervishoid ja/või vaktsineerimine ei ole üldiste kohustuslike terviseprogrammide osa, ennetavate tervishoiuteenuste osutamine, sealhulgas arstlik läbivaatus vastuvõtul ja/või vaktsineerimised;
- kondoomide ja teatavate ravimite tasuta jagamine, sealhulgas siis, kui need ei ole retseptiravimid.

6. Teavitamine ja nõustamine

Sissejuhatavad märkused

Selles dokumendis tähendab mõiste „teavitamine“ teabevahetust üksnes vastuvõtutingimuste direktiivi raames. Ilma et see piiraks teavet, mida rahvusvahelise kaitse taotlejatele tuleb anda teiste asjaomaste õigusaktide kohaselt, nagu Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta uuesti sõnastatud direktiiv 2013/32/EL rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühiste nõuete kohta (edaspidi „kaitse seisundi nõuete direktiiv“) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta määrus (EL) nr 604/2013, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest (edaspidi „Dublini III määrus“), ei hõlma see juhend varjupaigamenetlust käsitletava teabega seotud nõudeid. Siiski märgitakse, et mõnes liikmesriigis võib ka teavitamine kuuluda vastuvõtuasutuste kohustuste hulka.

Et vältida taotleja suure hulga teabega ülekoormamist vastuvõtu algul, peaks teavitamine toimuma õigel ajal või mitmes etapis. Liikmesriike julgustatakse koostama ajakavasid, milles märgitakse, mis liiki teavet taotlejatele riigi tasandil antakse, võttes samas arvesse vastuvõtutingimuste direktiivi artiklis 5 ette nähtud üldist 15-päevast maksimumaega.

Mis puudutab liikmesriigi kohustust tagada taotlejate toimetulek ja kaitsta mitte ainult nende füüsilist, vaid ka vaimset tervist, nagu sätestatakse artikli 17 lõikes 2, peaksid taotlejatele olema kättesaadavad asjakohased toetusmeetmed, nagu sotsiaalnõustamine. Sellega võib kaasneda mitut liiki abi, alates taotlejate juhendamisest, kuidas avalikele teenustele juurde pääseda, kuni kultuurivahenduse ja kultuuriga tutvumise ning konfliktide lahendamiseni, samuti juhendamine, kuidas toimida konkreetsetes olukordades ja järgmistes eluetappides. Peale selle võib nõustamine aidata kindlaks teha ka erivajadustega taotlejaid (vt jaotis 7 (erivajaduste kindlakstegemine, hindamine ja rahuldamine)).

Õiguslikud viited – teavitamine ja nõustamine

- Vastuvõtutingimuste direktiivi artikkel 5: teave.
- Artikli 17 lõiked 1 ja 2: materiaalsete vastuvõtutingimuste ja tervishoiu üldised eeskirjad

Nõuded ja näitajad

30. NÕUE. Tagada, et taotleja saab ja mõistab etapikohast teavet vastuvõtutingimustega seotud hüviste ja kohustuste kohta.

Näitaja 30.1: kirjalikku teavet antakse keeles, millest taotleja aru saab või millest ta kõigi eelduste kohaselt aru saab.

- **Lisamärkused:** teavet tuleks anda selges üldkeeles.

Näitaja 30.2: vajaduse korral ja kui see on asjakohane, võib teavet anda ka suuliselt keeles, millest taotleja aru saab.

- **Lisamärkused:** kirjaoskamatus korral või juhul, kui isik ei saa aru kirjalikult esitatud teabest, tuleks teavet anda vähemalt suuliselt.

Näitaja 30.3: teave hõlmab kõiki vastuvõtutingimuste aspekte, sealhulgas vastuvõtutingimuste direktiivi kohaseid hüviseid ja kohustusi.

- **Lisamärkused:** teave peaks käsitlema vähemalt õigust vastuvõtule olenevalt õiguslikust seisundist, materiaalsete vastuvõtutingimuste tagamise vormi (majutus, toit, riided ja päevarahaga), juurdepääsu tervishoiule ja vajaduse korral erikorda erivajadustega taotlejate puhul. Kodukord tuleks taotlejale selgelt teatavaks teha. Teave võiks hõlmata ka täiendava psühholoogilise toe kättesaadavust, teavet liikmesriigis kehtivate sotsiaalsete normide kohta, igapäeva elu puudutavaid nõuandeid, sealhulgas konflikti lahendamine jne.

Näitaja 30.4: teavet antakse õigel ajal pärast rahvusvahelise kaitse taotluse esitamist (kuni 15 päeva jooksul).

Näitaja 30.5: teavet antakse vastavalt taotlejate erivajadustele ja isiklikule olukorrale.

- **Lisamärkused:** lastele antakse teavet lapsesõbralikul viisil (nt piktogrammide abil, kasutades lastepärast sõnastust jne). Nägemis- ja intellektipuudega inimestele antakse teavet kohandatud viisil. Edastatav teave hõlmab soolise vägivalda või inimkaubandusega seotud aspekte.

Teabe andmise hea tava

Heaks tavaks peetakse järgmist:

- taotlejatele teabe andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt, näiteks tõlkide või kultuurivahendajate abil;
- teabe visualiseerimise tagamine, kasutades videoid või piktogramme;
- kontrollimine, kas taotleja sai talle antud teabest aru;
- teavet antakse õigel ajal ja mitmes etapis:
 - ✓ saabumispäeval: põhiteabe andmine majutuskoha toimimise ning vastuvõtuõiguse ja seonduvate hüviste kohta, sealhulgas sotsiaaltöötaja (või muude vastuvõtumenetlusega seotud töötajate) kättesaadavus;
 - ✓ ideaalis kolme päeva jooksul, mitte hiljem kui 15 päeva jooksul: lisateabe andmine majutuskoha toimimise, igapäevaelu, tegevuste, kooli ja kursuste kohta. Teabe andmine kirjalikult kodukorra kohta, sealhulgas taotleja kohustused teiste taotlejate ees (nagu naiste õigused, seksuaalse mitmekesisuse ja lesbide, geide ja biseksuaalide õiguste austamine) ning kohustused seoses vastuvõtutingimustega, mida taotlejad peavad täitma;
 - ✓ vastuvõtu ajal: lisateabe andmine vastuvõtuõiguse kohta ja olenevalt tähtsusest järgmise kohta: elamisõigus, vabatahtlik tagasipöördumine, õigus töötada, vajalikud haldusaspektid, füüsiline ja psühholoogiline heaolu, õigused ja kohustused liikmesriigi ühiskonnas elades, kättesaadavad kursused ja tegevused, teadlikkuse suurendamine selliste aspektide kohta nagu isiklik hügieen, seksuaalsel teel levivad nakkused ja rasestumisvastased vahendid, konfliktide ohjamine, jäätmete sortimine, koristamine, energiatarbimine jne;
 - ✓ viibimise lõpul: vajaliku teabe (majutus, juurdepääs tervishoiuteenustele jne) andmine rahvusvahelise kaitse saajatele ja neile, kelle rahvusvahelise kaitse taotlus on tagasi lükatud.

31. NÕUE. Tagada varjupaigataotlejatele teabe andmine organisatsioonide või isikurühmade kohta, mis annavad konkreetset õigusabi, ning organisatsioonide kohta, mis võivad anda taotlejatele abi või teavet seoses olemasolevate vastuvõtutingimustega, kaasa arvatud tervishoiuga.

Näitaja 31.1: taotlejatele antakse teavet kättesaadava õigusabi kohta ja selgitatakse, kuidas sellele juurde pääseda.

Näitaja 31.2: taotlejatele antav teave hõlmab nende organisatsioonide või isikurühmade kontaktandmeid, mis võivad anda taotlejatele abi või teavet seoses olemasolevate vastuvõtutingimustega, kaasa arvatud tervishoiuga, ning seda, kuidas neile juurde pääseda.

Näitaja 31.3: kirjalikku teavet antakse keeles, millest taotleja aru saab või millest ta kõigi eelduste kohaselt aru saab.

- **Lisamärkused:** teavet tuleks anda selges üldkeeles.

Näitaja 31.4: vajaduse korral ja kui see on asjakohane, võib teavet anda ka suuliselt keeles, millest taotleja aru saab.

- **Lisamärkus:** kirjaoskamatus korral või juhul, kui isik ei saa aru kirjalikult esitatud teabest, tuleks teavet anda vähemalt suuliselt.

Näitaja 31.5: teavet tuleks anda õigel ajal pärast rahvusvahelise kaitse taotluse esitamist (kuni 15 päeva jooksul).

Näitaja 31.6: teavet antakse vastavalt taotlejate erivajadustele ja isiklikule olukorrale.

- **Lisamärkused:** lastele mõeldud teavet antakse näiteks lapsesõbralikul viisil (nt graafiliselt, piktogramme kasutades). Muu edastatav teave võib hõlmata soolise vägivalla või inimkaubandusega seotud aspekte.

32. NÕUE. Tagada õigusnõustajatele või muudele nõustajatele ning ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametit, Rahvusvahelist Punast Risti, valitsusvahelisi ja asjaomase liikmesriigi tunnustatud asjakohaseid valitsusväliseid organisatsioone esindavatele isikutele piisav juurdepääs, et nad saaksid taotlejaid abistada.

Näitaja 32.1: nimetatud osaliste juurdepääsu piiratakse üksnes majutusruumide ja taotlejate turvalisusega seotud põhjustel, tingimusel et juurdepääsu ei piirata seejuures märkimisväärselt või ei muudeta juurdepääsu päris võimatuks.

Näitaja 32.2: eespool loetletud osalised saavad taotlejatega kohtuda ja rääkida piisavat privaatsust tagavatel tingimustel.

33. NÕUE. Tagada rahvusvahelise kaitse saajatele juurdepääs sotsiaalnõustamisele.

Näitaja 33.1: sotsiaalnõustamine on taotlejatele kättesaadav majutuskohas või väljaspool seda.

Näitaja 33.2: taotlejad saavad kasutada sotsiaalnõustamist korrapäraselt ja nende isiklike vajaduste kohaselt.

- **Lisamärkused:** sotsiaalnõustamine võib toimuda isikliku vestluse vormis või telefoni teel.

7. Erivajaduste kindlakstegemine, hindamine ja rahuldamine

Sissejuhatavad märkused

Rahvusvahelise kaitse taotlejad on üldjuhul haavatavas olukorras, arvestades nende seisundi ebakindlust välisriigis ja sageli nende kogemuste tõttu päritoluriigis ja/või teekonna jooksul. Nagu osutatakse selle dokumendi sissejuhatuses esitatud joonisel 1, tuleb erivajadustega seepärast vastuvõtutingimuste pakkumisel läbivalt tegeleda, sest mõni taotleja vajab täiendavat eritoetust, mis on seotud ühega juhendi jaotistest, et võimaldada neil võrdselt kasutada vastuvõtutingimuste direktiivi kohaseid õigusi ja hüviseid.

Rahvusvahelise kaitse taotlejatega kokku puutuvad vastuvõtuametnikud ja kõik selle protsessiga seotud isikud peaksid olema erivajadustest teadlikud ja oskama neid kindlaks teha. Näitajad ja erivajadused tuleks registreerida võimalikult kiiresti pärast nende kindlakstegemist ning see teave tuleks edastada asjaomastele sidusrühmadele, et pakkuda vajalikke tagatisi ja tuge.

Vastuvõtutingimuste direktiivi IV peatükis sätestatakse tagatised erivajadustega taotlejatele. Ebatäielikku loetellu isikutest, kellel võivad olla vastuvõtu erivajadused, kuuluvad alaealised, saatjata alaealised, puudega inimesed, eakad inimesed, rasedad, alaealiste lastega üksikvanemad, inimkaubanduse ohvrid, raske haigusega isikud, vaimse tervise probleemidega isikud ning piinamise või vägistamise ohvrid või isikud, kelle suhtes on tarvitatud muud jõhkrat psühholoogilist, füüsilist või seksuaalset vägivalda, nagu naiste suguelundite moonutamine.

Liikmesriigid on ka kohustatud nende taotlejate erivajadusi õigel ajal hindama, need registreerima ja nendega tegelema ning tagama, et kindlakstegemine on võimalik ka hilisemas etapis, kui haavatavus ei ole varem ilmne.

Üks oluline aspekt on vajadus tagada, et liikmesriikide siseriiklikud suunamismehhanismid toimivad nõuetekohaselt, et erivajadustest tõhusalt teavitada. Ilma et see piiraks konfidentsiaalsuse põhimõtte kohaldamist, peaks riiklikel ametiasutustel olema võimalik jagada asjakohast kindlakstehtud erivajadusi puudutavat teavet ja neile tuleks anda sellekohaseid juhiseid. Näiteks kui taotlejaga esimesena kokku puutuvad ametnikud, nagu piirivalvurid, on märganud, et isikul on erivajadused, tuleks nendest teatada vastuvõtuasutustele, et need kindlustaksid vajalikud tagatised võimalikult kiiresti. Teisest küljest on vastuvõtuametnikel sageli võimalik jälgida taotlejaid pikema aja jooksul ja äratada usaldust. See võimaldab neil tõhusalt kindlaks teha erivajadused, mis ei pruukinud esmalt ilmsed olla. Niivõrd kui see teave puudutab võimalikke menetluslikke erivajadusi, on väga oluline, et vastuvõtuasutus edastaks selle teabe otsust menetlevale ametiasutusele.

Juhendi selles jaotises käsitletakse liikmesriikide kohustust õigel ajal vastuvõtu erivajadused kindlaks teha, neid hinnata ja need registreerida ja/või nendest teavitada ning need rahuldada. Mõni näide vastuvõtu eritagatiste kohta on esitatud käesoleva dokumendi eri jaotistes. Asjakohaseid põhjalikumaid juhiseid ja vastavat praktilist vahendit vt EASO erivajadustega isikute tuvastamise vahendist (IPSN) ⁽⁸⁾.

Õiguslikud viited – erivajaduste tuvastamine, hindamine ja rahuldamine

- Vastuvõtutingimuste direktiivi artikkel 21: üldpõhimõte
- Vastuvõtutingimuste direktiivi artikkel 22: vastuvõtu erivajaduste hindamine
- Vastuvõtutingimuste direktiivi artikkel 23: alaealised
- Vastuvõtutingimuste direktiivi artikkel 24: saatjata alaealised
- Vastuvõtutingimuste direktiivi artikkel 25: piinamise ja vägivalla ohvrid

⁽⁸⁾ <http://ipsn.easo.europa.eu/>.

Nõuded ja näitajad

34. NÕUE. Tagada vastuvõtu erivajaduste kindlakstegemise mehhanismi olemasolu.

Näitaja 34.1: välja on töötatud iga taotleja vastuvõtu erivajaduste kindlakstegemise ja hindamise standardne mehhanism.

- **Lisamärkus:** nagu sätestatakse vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 22 lõikes 2, ei pea see mehhanism toimima haldusmenetlusena, kuid peaks tuginema lastekaitse ja lastekaitse nõuetele. Mehhanismiga võiks lõimida EASO erivajadustega isikute tuvastamise vahendi.

Näitaja 34.2: mehhanism näeb selgelt ette, kes vastutab vastuvõtu erivajaduste kindlakstegemise ja hindamise eest.

- **Lisamärkused:** olenevalt riiklikust süsteemist võib erivajaduste kindlakstegemise ja hindamise kaasata eri osalisi. Eri osaliste ülesannetele tuleks mehhanismis selgelt osutada.

Näitaja 34.3: mehhanism näeb selgelt ette, kuidas kindlakstegemine ja hindamine registreeritakse ja kuidas sellest taotlejale ja asjaomastele osalistele teatatakse.

- **Lisamärkused:** erivajadusi puudutava teabe registreerimine ja tõhus edastamine asjaomastele osalistele on väga oluline, et tagada vajalike tagatiste olemasolu. Mehhanismi kasutamisel kohaldatakse riiklikke konfidentsiaalsus- ja andmekaitse-eeskirju. Mõnel juhul, nagu inimkaubanduse ohvrite riiklike suunamismehhanismide puhul, kohaldatakse ametlikke menetlusi.

35. NÕUE. Tagada, et vastuvõtu erivajaduste kindlakstegemise ja hindamise mehhanismi kohaldatakse tõhusalt.

Näitaja 35.1: erivajaduste kindlakstegemiseks, hindamiseks ja seireks eraldatakse piisavalt rahalisi vahendeid.

Näitaja 35.2: erivajaduste esialgne kindlakstegemine ja hindamine toimuvad võimalikult kiiresti.

- **Lisamärkused:** vastuvõtu erivajadused tehakse kindlaks ja neid hinnatakse mitmes etapis. Soovitav on, et esialgne kindlakstegemine ja hindamine toimuks vastuvõtu alguses (1.–3. päeval). Olenevalt vastavatest erivajadustest peaks toimuma täiendav pidev kindlakstegemine ja/või hindamine.

Näitaja 35.3: hilisemas etapis ilmnevad erivajadused tehakse piisavalt täpselt kindlaks ja neid hinnatakse.

- **Lisamärkused:** mõni vastuvõtu erivajadus võib ilmneda alles hilisemas etapis. Seetõttu on tähtis, et kindlakstegemine ja hindamine toimuksid pideva protsessina.

Näitaja 35.4: vajaduse korral kaasatakse erivajaduste hindamisse spetsialiseerunud osalised.

- **Lisamärkused:** olenevalt vajaduste laadist võib erivajaduste hindamisse kaasata spetsialiseerunud osalised, nagu psühholoogid või meditsiinitöötajad. Nende eksperditeadmised peaksid olema vastuvõtuasutustele vajaduse korral hõlpsalt kättesaadavad.

Näitaja 35.5: vastuvõtuasutuse ja menetleva ametiasutuse vahel on sisse seatud ja kasutusel teabevahetuskanalid ja koostöö.

- **Lisamärkused:** erivajaduste kindlakstegemine ja hindamine on tulemuslikumad, kui ametiasutused vahetavad teavet, ilma et see piiraks riiklikke konfidentsiaalsus- ja andmekaitse-eeskirju.

Näitaja 35.6: vastuvõtu erivajadused tehakse kindlaks ja neid hinnatakse ilma, et see piiraks taotlejate rahvusvahelise kaitse vajaduse uurimist.

- **Lisamärkused:** tähtis on hoida selgelt lahus vastuvõtu (ja menetluslike) erivajaduste kindlakstegemise ja hindamisega seotud küsimused ning rahvusvahelise kaitse taotluse uurimine. Kuigi mõnel juhul võib taotlejate haavatav olukord mõjutada ka taotluse tulemust, on kindlakstegemise ja hindamise eesmärk selle juhendi kohaselt üksnes tagada varjupaigamenetluse ajal tõhus juurdepääs vastuvõtutingimuste direktiivi kohastele õigustele ja hüvistele.

36. NÕUE. Tagada kindlakstehtud erivajaduste õigeaegne rahuldamine.

Näitaja 36.1: kindlakstehtud ja hinnatud erivajaduste rahuldamiseks võetakse viivitamata asjakohaseid meetmeid.

- **Lisamärkus:** erivajaduste rahuldamiseks tuleks eraldada piisavalt rahalisi vahendeid. Peale selle tuleks vajaduse korral järgida standardseid menetlusi/toimimismehhanisme ja/või suunamismehhanisme.

Näitaja 36.2: välja on töötatud mehhanism erivajaduste pidevaks jälgimiseks pärast nende kindlakstegemist.

- **Lisamärkused:** liikmesriigid peaksid ette nägema ka kindlakstehtud erivajaduste pideva järelkontrolli.

Erivajaduste kindlakstegemise, hindamise ja nende rahuldamise hea tava

Heaks tavaks peetakse järgmist:

- vastuvõtu erivajaduste kindlakstegemise ja hindamise mehhanismi kasutuselevõtt osana riiklikest menetlustest. Nendes menetlustes võib lõimida EASO erivajadustega isikute tuvastamise vahendi, kohaldades eelkõige juhendit „Vastuvõtutugi“;
- erivajadustega taotlejate hulka arvatakse ka nende isikute kategooriad, mida ei ole loetletud vastuvõtutingimuste direktiivi IV peatüki ebatäielikus nimekirjas, näiteks lesbid, geid ja biseksuaalid, muude sooliste erivajadustega isikud ja kirjaoskamatud taotlejad.

EASO erivajadustega isikute tuvastamise vahend (IPSN)

Liikmesriikide abistamiseks erivajaduste kindlakstegemisel ja hindamisel menetlus- ja vastuvõtutagatiste määramise eesmärgil on EASO välja töötanud veebipõhise interaktiivse vahendi, mis on avalikult kättesaadav mitmes ELi keeles.

EASO erivajadustega isikute tuvastamise vahend on lihtne praktiline vahend, mis on mõeldud isiku erivajaduste õigeaegse ja pideva kindlakstegemise toetamiseks selleks eriteadmisi eeldamata. See tugineb eri kategooria võimalike erivajadustega isikutega seotud näitajate ülevaatele. Loetelu sisaldab kõiki vastuvõtutingimuste direktiivis nimetatud kategooriaid, samuti lesbisid, geisid ja biseksuaale ning sooliste erivajadustega isikuid. Kategooria valimisel saadakse lisateavet, et hinnata, kas taotlejal on vastavad erivajadused, ning koostatakse kontrollnimekiri ja lühijuhend asjaomaste toetusmeetmete kohta. Vastuvõtutugi on üks EASO erivajadustega isikute tuvastamise vahendi raames väljatöötatud aspektidest.

Kui kasutaja on koostanud asjakohase teabe, saab ta valida, kas aruanne, sealhulgas eri elementide valik, printida või salvestada. Aruannet võib enne salvestamist ja/või printimist käsitletava konkreetse juhtumi jaoks veelgi individualiseerida.

Hea tavana soovitatakse lõimida EASO erivajadustega isikute tuvastamise vahend riiklikku mehhanismi, mis on kooskõlas selle jaotise nõuetega.

Vahend on kättesaadav aadressil <https://ipsn.easo.europa.eu>.

8. Töötajate koolitus

Sissejuhatavad märkused

Võttes arvesse riiklike vastuvõtusüsteemide mitmekesisust, on taotlejate vastuvõtmisega tegeleva personali ülesanded, kvalifikatsioon ja koolitusvajadused ELis liikmesriigiti erinevad. Selles jaotises esitatud juhistes viidatakse mõistele „vastuvõtuametnik”, mida võib määratleda kui praktikut, kes puutub rahvusvahelise kaitse taotlejatega vastuvõtuga seoses otseselt kokku, olenemata sellest, kes on tema tööandja (riik, valitsusväline organisatsioon, eraettevõtja, omavalitsusüksus jne). Need praktikud võivad olla sotsiaaltöötajad, haridus- ja tervishoiutöötajad, registriametnikud, tõlgid, majutuskohdade juhatajad, haldus-/koordineerimistöötajad jne. Vastuvõtutingimuste direktiivis tunnustatakse asjakohase ja pideva koolituse tähtsust, samuti vastuvõtuametnike tehtud töö kvaliteedi kontrollimise mehhanismi olulisust. Täpsemalt näeb direktiiv ette, et liikmesriigid „võtavad asjakohaseid meetmeid tagamaks, et käesolevat direktiivi rakendavad ametiasutused ja muud organisatsioonid on saanud vajalikku põhikoolitust”.

Sellega seoses tuleks käesolevas jaotises antud juhiseid mõista nii, et neid kohaldatakse kõigi tasandite töötajate suhtes (st ka keskastme ja tippjuhtide suhtes), kes kuuluvad mõiste „vastuvõtuametnik” määratluse alla. Peale selle ja ilma et see piiraks vajadust pakkuda vastuvõtu erivajadustega taotlejatega töötavatele vastuvõtuametnikele erikoolitust, peaks kogu koolitus olema kooskõlas vastuvõtuga seoses tehtava töö põhimõisteid ja aluspõhimõtteid täpsustava tegevusjuhendi laiemas raamistikuga.

Õiguslikud viited – töötajate koolitus

- Vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 18 lõige 7: vastuvõtutingimuste pakkumise viisid
- Vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 24 lõige 4: saatjata alaealsed
- Vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 25 lõige 2: piinamise ja vägivalda ohvrid
- Vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 29 lõige 1: töötajad ja vahendid

Nõuded ja näitajad

37. NÕUE. Tagada, et vastuvõtuametnikud on piisava kvalifikatsiooniga.

Näitaja 37.1: igal vastuvõtuametnikul on selge kompetents (ametijuhend).

Näitaja 37.2: iga vastuvõtuametnik on kvalifitseeritud tema konkreetset kompetentsi (ametijuhendit) käsitlevate riiklike õigus- ja haldusnormide kohaselt.

- **Lisamärkus:** vastuvõtuametniku kvalifikatsiooni hindamise protsess peaks hõlmama karistusregistri kontrollimist lastega seotud kuritegude kohta või õigusrikkumiste kohta juhul, kui vastuvõtuametnik hakkab töötama otseselt lastega.

38. NÕUE. Tagada vastuvõtuametnikele vajalik ja asjakohane koolitus.

Näitaja 38.1: igale vastuvõtuametnikule tutvustatakse põhjalikult ja õigel ajal tema ülesandeid, sealhulgas kohaldatavat tegevusjuhendit.

- **Lisamärkused:** sissejuhatav koolitus peaks toimuma niipea kui võimalik ja hiljemalt kohe pärast vastuvõtuametniku töölevõtmist. Olenevalt vastuvõtuametnikule määratud ülesannetest peaks sissejuhatav koolitus hõlmama kohaldatavate õigus- ja/või haldusnormide nõudeid ning olemasolevaid riiklikke ja asjakohaseid EASO vahendeid.

Näitaja 38.2: koostatud on selge koolituskava, mis sisaldab iga funktsionaalse rühma koolitusnõudeid.

- **Lisamärkused:** vastuvõtuametnike põhikoolitust võib pakkuda EASO koolituskava vastuvõttu käsitleva mooduli kaudu. Peale selle võivad riikliku koolituskava moodulid hõlmata erinevaid valdkondi alates arvutioskustest ja võõrkeeltest kuni nakkushaiguste või inimkaubanduse ohvrite tuvastamiseni.

Näitaja 38.3: koolitust pakutakse korrapäraselt ja vajadust mööda.

- **Lisamärkused:** välja tuleks töötada pikaajaline koolitusprogramm, mis näeb ette korrapärase täienduskoolituse. Koolitust tuleks pakkuda ka siis, kui kohaldatav õigus ja tava peaksid märkimisväärselt muutuma.

Näitaja 38.4: pakutav koolitus hõlmab vähemalt soo ja vanusega seotud probleeme ja erivajadustega taotlejate olukorda, eelkõige seoses lastekaitse ja lastekaitse nõuetega, sealhulgas saatjata alaealised ning piinamise ja vägivalda ohvrite tuvastamine.

Töötajate koolitamise hea tava

Vastuvõtuvaldkonna juhtide puhul peetakse heaks tavaks järgmist:

- vastuvõtuametnike koolitusvõimaluste kindlakstegemine ja/või
- koolituse korraldamine kokkulepete alusel asjaomaste osalistega (ülikoolid, juristid, psühholoogid jne).

39. NÕUE. Suurendada taotlejatega pidevalt kokkupuutuvate muude sidusrühmade teadlikkust.

Näitaja 39.1: isikute jaoks, keda ei peeta vastuvõtuametnikeks, kuid kes oma eriala/ülesannete tõttu siiski taotlejatega kokku puutuvad, on ette nähtud korrapärased teadlikkuse suurendamise koosolekud ja/või muud meetmed.

- **Lisamärkused:** teadlikkuse suurendamise koosolekud võiksid keskenduda rändega seotud aspektidele üldiselt ja konkreetselt kultuurilistele aspektidele. Neid võiks korraldada näiteks haridustöötajatele, väliste tervishoiuteenistustele, majutuskohdade turvatöötajatele või koristajatele.

40. NÕUE. Edendada vastuvõtuametnike protsessisuunitlusega toetamist.

Näitaja 40.1: välja on töötatud eri meetmed, mis aitavad lahendada vastuvõtutöös ettetulevaid keerulisi olukordi.

- **Lisamärkus:** need meetmed võivad esineda sekkumise (teabevahetus kolleegidega), kriisimeeskonna töö või välise järelevalve kujul.

Lisa – kokkuvõtlik tabel

Vastuvõtutingimuste tegevusnõuded ja -näitajad			
Jaotis	Alajaotis	Nõue	Näitaja(d)
1. Majutus	1.1. Asukoht	1. Tagada tõhus geograafiline juurdepääs asjaomastele teenustele, nagu avalikud teenused, kool, tervishoid, sotsiaal- ja õigusabi, kauplus igapäevaste vajaduste rahuldamiseks, pesumaja ja vaba aja tegevused.	1.1. Erivajadustega taotlejate puhul kohaldatakse erikorda.
			1.2. (a) Asjaomaseid teenuseid pakutakse majutuskohas. VÕI
			1.2. (b) Majutuskoht asub mõistliku pikkusega jalutuskäigu kaugusel asjaomastest teenustest ja olemasolev taristu on kõndimiseks turvaline. VÕI
			1.2. (c) Asjaomastele teenustele pääseb juurde ühistranspordiga ja sõiduaeg on mõistlik. VÕI
	1.2. Majutamine	2. Tagada perekonna ühtsuse põhimõtte järgimine.	1.2. (d) Asjaomased teenused on juurdepääsetavad liikmesriigi korraldatud transpordiga.
			2.1. Pereliikmed (vastavalt vastuvõtutingimuste artiklis 2 esitatud määratlusele) majutatakse nende nõusolekul ühte kohta.
			2.2. Lastega perekond majutatakse ühte kohta, tingimusel et see on kooskõlas lapse parimate huvidega.
			2.3. Laiendatud perekonna liikmete puhul tuleks võimaluse ja vajaduse korral austada perekonna ühtsust.
		3. Tagada erivajaduste arvessevõtmine taotlejale konkreetse majutuskoha (taas)eraldamisel.	2.4. Majutamine toimub põhimõttel maksimaalselt üks perekond iga magamistoja kohta.
			3.1. Taotlejatele konkreetse eluaseme eraldamine põhineb nende vastuvõtu erivajaduste hindamisel.
		4. Tagada taotleja isikliku olukorraga seotud objektiivsete põhjuste arvessevõtt taotlejale eluaseme eraldamisel.	3.2. Kindlakstehtud vastuvõtu erivajadustest tulenevalt on võimalik taotleja mujale viia.
			4.1. Kehtestatud on konkreetse eluaseme eraldamise spetsiifiliste ja objektiivsete põhjuste olemasolu üle otsustamise kord.
1.3. Taristu	5. Tagada kollektiivse majutamise puhul piisavalt ruumikad magamistoad.	5.1. Igale taotlejale tagatakse vähemalt 4 m ² ruumi inimese kohta.	
		5.2. Seoses miinimumruumiga 4 m ² inimese kohta tagatakse minimaalne ruumi kõrgus 2,10 m.	
		5.3. Magamistoas on piisavalt ruumi iga taotleja jaoks ühe voodi ja ühe kapi paigutamiseks.	

Vastuvõtutingimuste tegevusnõuded ja -näitajad			
Jaotis	Alajaotis	Nõue	Näitaja(d)
1. Majutus (jätkub)	1.3. Taristu (jätkub)	6. Tagada kollektiivse majutamise puhul taotlejate privaatsuse austamine.	6.1. Ühte magamistuppa majutatakse kuni kuus vallalist taotlejat.
			6.2. Vallalistele mees- ja naistaotlejatele on olemas eraldi magamistoad ja vastassoost taotlejatel puudub neile juurdepääs.
			6.3. Taotlejatele on ette nähtud ja vajaduse korral kättesaadav eraldi privaatne ruum (eluruumides või väljaspool) kohtumisteks õigusabi töötaja, sotsiaaltöötaja või muude asjaomaste osalistega.
			6.4. Erivajadustega taotlejate puhul kohaldatakse erikorda.
		7. Tagada eluaseme piisav möbleeritus.	7.1. Iga magamistoas on vähemalt järgmised mööbliesemed: 7.1.1. üks üheinimesevoodi inimese kohta; JA 7.1.2. üks kapp inimese või perekonna kohta, mis on piisavalt suur isiklike asjade (nt riiete, ravimite või dokumentide) hoidmiseks.
			7.2. Magamistubades, mida kasutavad ühiselt taotlejad, kes ei ole pereliikmed, on kapp lukustatav, piiramata vastuvõtukoha turvalisuskaalutlusi.
			7.3. Üldkasutatavate ruumide / eluruumide mööbli seas on piisaval hulgal laudu ja toole.
			7.4. Majutuskohtades, kus taotlejad peavad endale ise süüa valmistama: 7.4.1. piisav külmikuruum inimese kohta; JA 7.4.2. piisav riuliruum inimese/perekonna kohta; JA 7.4.3. minimaalne pliidikasutusvõimalus inimese/perekonna kohta; JA 7.4.4. miinimumarv nõusid, toiduvalmistustarvikuid ja söögiriistu inimese kohta.
			7.5. Erivajadustega taotlejate puhul kohaldatakse erikorda.

Vastuvõtutingimuste tegevusnõuded ja -näitajad			
Jaotis	Alajaotis	Nõue	Näitaja(d)
1. Majutus (jätkub)	1.3. Taristu (jätkub)	8. Tagada majutuskohas piisavad, asjakohased ja toimivad hügieeniruumid.	8.1. Kõigil taotlejatel peaks olema juurdepääs külma ja sooja veega dušile/vannile ja kraanikausile ning töökorras tualetile.
			8.2. Kümne taotleja kohta on ööpäev läbi kättesaadav vähemalt üks töökorras ja lukustatav tualettruum.
			8.3. 12 taotleja kohta on vähemalt 8 tundi päevas kättesaadav vähemalt üks töökorras sooja ja külma veega dušš või vann.
			8.4. Kümne taotleja kohta on ööpäev läbi kättesaadav vähemalt üks sooja ja külma veega kraanikauss.
			8.5. Kui vannitoas on rohkem kui üks dušš, tagatakse visuaalne eraldatus.
			8.6. Olemas on eraldi naiste ja meeste tualetid, kraanikausid ja duširuumid (märgistatud nähtavalt ja arusaadavalt), välja arvatud väikestes majutuskohtades.
			8.7. Nende taotlejate kollektiivse majutamise puhul, kes ei ole pereliikmed, kohaldatakse korda, millega tagatakse, et taotlejad pääsevad ohutult majutuskohta ja et taotlejate kehalist puutumatust austatakse kogu aeg.
			8.8. Duširuum on korraldatud nii, et riided ja rätikud jäävad taotlejate duši all olles kuivaks.
		8.9. Erivajadustega taotlejate puhul kohaldatakse erikorda.	
		9. Tagada majutuskoha vastavus asjaomastele riiklikele ja kohalikele õigusnormidele.	9.1. Majutuskoht on ehitatud kooskõlas kohaldatavate kohalike ja riiklike määrustega.
			9.2. Majutuskohta hooldatakse ja käitatakse kooskõlas asjaomaste kohalike ja riiklike õigusnormidega, võttes arvesse kõiki võimalikke ohte.
			9.3. Majutuskoha magamistubadesse ja üldkasutatavatesse ruumidesse / eluruumidesse pääseb piisavalt loomulikku valgust ja värsket õhku.
			9.4. Majutuskoha kõigis ruumides on olemas sobiv temperatuuri reguleerimise süsteem.
			9.5. Magamistoad ja üldkasutatavad ruumid on kaitstud liigse keskkonnamüra eest.

Vastuvõtutingimuste tegevusnõuded ja -näitajad			
Jaotis	Alajaotis	Nõue	Näitaja(d)
1. Majutus (jätkub)	1.3. Taristu (jätkub)	10. Tagada piiratud liikumisvõimega taotlejate majutamiseks ette nähtud eluaseme sise- ja välitaristu kohandatus nende vajaduste järgi.	10.1. Majutuskoht asub: (a) esimesel korrusel; VÕI (b) olemas on piiratud liikumisvõimega isikutele kasutamiseks kohandatud lift; VÕI (c) trepiastmeid ei ole rohkem kui vastavalt piiratud liikumisvõime ulatusele kehtestatud maksimumarv.
			10.2. Välisjuurdepääsud, nagu jalgteed ja sissesõiduteed, on kõva sileda pinnaga.
			10.3. Sissepääs võimaldab piiratud liikumisvõimega taotlejatel majutuskohale juurde pääseda.
			10.4. Majutuskohas olevad ukseavad ja vahekäigud on piisavalt laiad ratastooli kasutajate jaoks.
			10.5. Tubades ja kohtades, mida kasutavad piiratud liikumisvõimega taotlejad, on olemas tugikäsi.
			10.6. Olemas on kohandatud hügieeniruumid, sealhulgas dušikabiinid, tugikäsi, ratastooli kasutajatele sobival kõrgusel kraanikausid ja klosetipotid ning ratastoolidele sobivad vannitoad ja tualettruumid.
	1.4. Turvalisus	11. Tagada piisavad turvameetmed.	11.1. Riskihindamist tehakse korrapäraselt, võttes arvesse sise- ja välistegureid.
			11.2. Riskihindamise tulemuste alusel võetakse asjakohased turvameetmed.
			11.3. Turvalisusprobleemidest (nt vargus, vägivald, ähvardused, väliskogukonna vaenulikkus) on võimalik turvalisel viisil vastutavale isikule teatada.
			11.4. Hädaabikõnede numbrid peaksid olema nähtavasse kohta välja pandud ja telefon peaks olema kättesaadav.
			11.5. Turvameetmed keskenduvad seksuaalse ja soolise vägivalda avastamisele ja vältimisele.
			11.6. Erivajadustega taotlejate puhul kohaldatakse erikorda.
	1.5. Üldkasutatavad ruumid	12. Tagada, et taotlejatel on piisavalt ruumi söömiseks.	12.1. Kõigil taotlejatel on võimalus süüa selleks ettenähtud ruumis.
		13. Tagada, et taotlejatel on piisavalt ruumi vaba aja ja rühmategevusteks.	13.1. Majutuskohas või lähedalasuvas avalikus kohas on vaba aja tegevusteks sobiv pind.
			13.2. Kui liikmesriik korraldab rühmategevusi, tagatakse piisava ja sobiva koha olemasolu.
		13.3. Kui majutuskohas majutatakse lapsi, on nende jaoks kas majutuskohas endas või lähedalasuvas avalikus kohas olemas turvaline ruum/ala mängimiseks ja vabaõhutegevustega tegelemiseks.	

Vastuvõtutingimuste tegevusnõuded ja -näitajad			
Jaotis	Alajaotis	Nõue	Näitaja(d)
1. Majutus (jätkub)	1.6. Sanitaarpuhastus	14. Tagada era- ja üldkasutatavate ruumide hoidmine puhtana.	14.1. Majutuskohas järgitakse koristusgraafikut.
			14.2. Majutuskoha era- ja üldkasutatavate ruumide puhtust kontrollitakse korrapäraselt.
			14.3. Puhtust kontrollitakse, kui inimesed kolivad teise tuppa või teise majutuskohta.
			14.4. Kui taotlejad vastutavad koristamise eest, on neile kättesaadavad vajalikud puhastusvahendid ja tarvikud, samuti kaitsevahendid, nagu kindad ja maskid.
		15. Tagada köögi ja hügieeniruumide hoidmine puhtana.	15.1. Ruumide puhtus vastab kohalikele ja riiklikele õigusnormidele ja nõuetele.
			15.2. Ruume koristatakse vähemalt kord päevas (majutuskeskustes) või nii sageli kui vaja.
			15.3. Ruumide suurpuhastust tehakse korrapäraselt.
		16. Tagada, et taotlejad saavad ise pesu pesta või lasta seda korrapäraselt pesta.	16.1. Kui voodipesu ja rätikuid pakutakse loonusena ja neid peseb majutuskoht, tuleks neid pesta korrapäraselt.
			16.2. (a) taotlejad peaksid saama vähemalt kord nädalas pesu pesta; VÕI
	16.2. (b) teenus on kättesaadav, nii et pesu pestakse taotlejate eest.		
	1.7. Hooldus	17. Tagada korrapärase hoolduse kaudu majutuskohtade ohutus ja nõuetekohane toimimine.	17.1. Majutuskoha ja selle mööbli ja varustuse nõuetekohast toimimist kontrollitakse korrapäraselt.
			17.2. Taotlejatel on võimalus teatada hooldus- ja remonditööde vajadusest.
			17.3. Majutuskohas vajalikud parandus- ja asendustööd tehakse kiiresti ja nõuetekohase kvaliteediga.
	1.8. Sidevahendid ja -teenused	18. Tagada, et taotlejatel on menetlus-, õigus-, meditsiinilisi või haridusküsimusi puudutavate telefonikõnede tegemiseks piisav juurdepääs telefonile.	18.1. Telefon on kättesaadav vähemalt menetlus-, õigus-, meditsiinilisi ja haridusküsimusi puudutavate kõnede tegemiseks.
			18.2. Taotlejatel on igapäevane juurdepääs vähemalt ühele telefonile majutuskoha kohta.
			18.3. Taotlejatele on helistamisel tagatud privaatsus, st teised taotlejad ei kuule vestlust.
		19. Tagada, et taotlejatel on piisav juurdepääs internetile.	19.1. Taotlejatel on juurdepääs internetile kas majutuskohas või lähedalasuvas avalikus kohas vähemalt neli korda nädalas.
		20. Tagada taotlejatele võimalus oma sideseadmeid laadida.	20.1. Elektroonikaseadmete laadimiseks on olemas ja kättesaadav vähemalt üks pistik magamistoa kohta.

Vastuvõtutingimuste tegevusnõuded ja -näitajad				
Jaotis	Alajaotis	Nõue	Näitaja(d)	
2. Toit		21. Tagada piisava ja sobiva toidu kättesaadavus taotlejatele.	21.1. Järgitakse toiduohutuse nõudeid.	
			21.2. Täiskasvanuile pakutakse päevas vähemalt kolm ja alaealistele viis korda süüa, millest vähemalt ühel korral sooja toitu, mis serveeritakse soojalt.	
			21.3. Pakutud toit on tasakaalustatud ja mitmekülgne, sealhulgas pakutakse alaealistele ja väikelastele vajaduse korral piima.	
			21.4. Taotlejaid teavitatakse toidu koostisosadest.	
			21.5. Eritoitu vajavate taotlejate puhul kohaldatakse erikorda.	
			21.6. Arvestatakse konkreetsete rühmade toidueelistuste ja toitumispiirangutega.	
		22. Tagada taotlejate ööpäevaringne juurdepääs joogiveele.		22.1. Iga taotlejale tagatakse vähemalt 2,5 liitrit vett päevas, arvestades seejuures taotlejate füüsilist ja kliimaolusid.
				22.2. (a) majutuskoha taristu on joogivee seisukohast piisav; VÕI
				22.2. (b) piisava taristu puudumise korral joogivett jagatakse.
3. Riided ja muud tarbeesemed	23. Tagada, et taotlejal on piisavalt riideid.	23. Tagada, et taotlejal on piisavalt riideid.	23.1. Taotlejal on piisavalt aluspesu nädalaks, ilma et oleks vaja vahepeal pesu pesta.	
			23.2. Taotlejal on vähemalt miinimumarv riidesemeid.	
			23.3. Taotlejal on vähemalt kaks paari erinevaid jalatseid.	
			23.4. Taotlejatele tagatakse riided niipea kui võimalik.	
			23.5. Kui mõni riietuse ei ole kulumise tõttu enam kasutatav, on olemas standardne viis selle vahetamiseks uue riideseme vastu.	
			23.6. Taotlejatel on piisavalt imiku- ja väikelaste riideid, millest jätkub üheks nädalaks, ilma et vahepeal oleks vaja pesu pesta.	
	24. Tagada, et taotlejal on sobivad riided.		24.1. Riided sobivad taotlejatele suuruse poolest rahuldavalt.	
			24.2. Riietus on rahuldavalt korraliku välimusega ja vastuvõtvast ühiskonnas kehtivate nõuete ning taotlejate taustaga sobiv.	
			24.3. Kättesaadavad on sobivad hooajariided.	
	25. Tagada piisavate ja sobivate isikliku hügieeni tarvete kättesaadavus taotlejatele.		25.1. Koostatud on nimekiri, milles on täpselt märgitud, mis liiki ja koguses isikliku hügieeni tarbeid on teatavas vanuses ja teatavat sugu taotlejatel õigus saada.	
			25.2. Vajalikud isikliku hügieeni tarbed antakse taotlejate käsutusse kas inimese kohta korrapäraselt toimuva loonusena jaotamise teel või päevaraha abil.	

Vastuvõtutingimuste tegevusnõuded ja -näitajad			
Jaotis	Alajaotis	Nõue	Näitaja(d)
3. Riided ja muud tarbeesemed (jätkub)		26. Tagada muude oluliste tarbeesemete kättesaadavus taotlejatele.	26.1. Tagatakse piisavalt voodipesu ja rätikuid.
			26.2. Pesupulber on kättesaadav, kui taotlejad peavad ise oma pesu pesema.
		27. Tagada koolis käivatele lastele sobivad riided ja koolitarbed, mis võimaldavad neil kooli õppetegevuses täiel määral osaleda.	26.3. Erivajadustega taotlejate puhul kohaldatakse erikorda.
			27.1. Kohustuslikku haridust omandavatele lastele tagatakse õppetegevusteks asjakohane riietus.
		27.2. Koolis käivad lapsed saavad koolikoti (seljakoti vms) ja kõik koolis vajalikud esemed (õpikud jne) tasuta.	
4. Päevaraha		28. Tagada piisava päevaraha olemasolu.	28.1. Päevaraha suurus on selgelt kindlaks määratud.
			28.2. Päevaraha arvutusmeetod on selgelt kindlaks määratud.
			28.3. Päevaraha antakse oma äranägemise järgi kasutamiseks (nn taskuraha) ja see võimaldab taotlejatele piisavalt iseseisvust.
			28.4. Päevaraha suurus kajastab miinimumina ka järgmisi kulutusi, kui neid ei anta loonusena: suhtlus ja teave, koolitarbed, isiklik hügieen ja kehahooldus, vaba aja tegevused ja transpordikulud, kui need on seotud tervishoiu ja ravimite hankimisega, varjupaigamenetluse ja õigusabiga ning koolis käivate laste haridusega.
			28.5. Päevaraha makstakse korrapäraselt ja taskuraha mitte harvem kui kord kuus.
5. Tervishoid		29. Tagada juurdepääs vajalikele tervishoiuteenustele, vähemalt esmaabile ning haiguste ja raskete vaimsete probleemide põhiravile.	29.1. Taotlejale on kättesaadavad igat liiki vajalikud tervishoiuteenused.
			29.2. Tervishoiuteenuseid osutavad kvalifitseeritud meditsiinitöötajad.
			29.3. Tervishoiuteenused on kättesaadavad majutuskohas või mõistlikul kaugusel väljaspool seda.
			29.4. Vajalikke tervishoiuteenuseid, sealhulgas retseptiravimid, osutatakse tasuta või need hüvitatakse päevarahast.
			29.5. Kehtestatud on asjakohane kord, tagamaks, et taotleja saab suhelda meditsiinitöötajatega.
			29.6. Kehtestatud on kord esmaabi kättesaadavuse tagamiseks hädaolukordades.
			29.7. Taotlejale tagatakse juurdepääs oma tervisekaardile, ilma et see piiraks riiklike õigusaktide kohaldamist.
			29.8. Meditsiiniliste erivajadustega taotlejate puhul kohaldatakse erikorda.

Vastuvõtutingimuste tegevusnõuded ja -näitajad			
Jaotis	Alajaotis	Nõue	Näitaja(d)
6. Teavitamine ja nõustamine	30.	Tagada, et taotleja saab ja mõistab etapikohast teavet vastuvõtutingimustega seotud hüviste ja kohustuste kohta.	30.1. Kirjalikku teavet antakse keeles, millest taotleja aru saab või millest ta kõigi eelduste kohaselt aru saab.
			30.2. Vajaduse korral ja kui see on asjakohane, võib teavet anda ka suuliselt keeles, millest taotleja aru saab.
			30.3. Teave hõlmab kõiki vastuvõtutingimuste aspekte, sealhulgas vastuvõtutingimuste direktiivi kohaseid hüviseid ja kohustusi.
			30.4. Teavet antakse õigel ajal pärast rahvusvahelise kaitse taotluse esitamist (kuni 15 päeva jooksul).
			30.5. Teavet antakse vastavalt taotlejate erivajadustele ja isiklikule olukorrale.
	31.	Tagada varjupaigataotlejatele teabe andmine organisatsioonide või isikurühmade kohta, mis annavad konkreetset õigusabi, ning organisatsioonide kohta, mis võivad anda taotlejatele abi või teavet seoses olemasolevate vastuvõtutingimustega, kaasa arvatud tervishoiuga.	31.1. Taotlejatele antakse teavet kättesaadava õigusabi kohta ja selgitatakse, kuidas sellele juurde pääseda.
			31.2. Taotlejatele antav teave hõlmab nende organisatsioonide või isikurühmade kontaktandmeid, mis võivad anda taotlejatele abi või teavet seoses olemasolevate vastuvõtutingimustega, kaasa arvatud tervishoiuga, ning seda, kuidas neile juurde pääseda.
			31.3. Kirjalikku teavet antakse keeles, millest taotleja aru saab või millest ta kõigi eelduste kohaselt aru saab.
			31.4. Vajaduse korral ja kui see on asjakohane, võib teavet anda ka suuliselt keeles, millest taotleja aru saab.
			31.5. Teavet tuleks anda õigel ajal pärast rahvusvahelise kaitse taotluse esitamist (kuni 15 päeva jooksul).
			31.6. Teavet antakse vastavalt taotlejate erivajadustele ja isiklikule olukorrale.
	32.	Tagada õigusnõustajatele või muudele nõustajatele, ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametit, Rahvusvahelist Punast Risti, valitsusvahelisi ja asjaomase liikmesriigi tunnustatud asjakohaseid valitsusväliseid organisatsioone esindavatele isikutele piisav juurdepääs, et nad saaksid taotlejaid abistada.	32.1. Nimetatud osaliste juurdepääsu piiratakse üksnes majutusruumide ja taotlejate turvalisusega seotud põhjustel, tingimusel et juurdepääsu ei piirata seejuures märkimisväärselt või ei muudeta juurdepääsu päris võimatuks.
			32.2. Eespool loetletud osalised saavad taotlejatega kohtuda ja rääkida piisavat privaatsust tagavatel tingimustel.

Vastuvõtutingimuste tegevusnõuded ja -näitajad			
Jaotis	Alajaotis	Nõue	Näitaja(d)
6. Teavitamine ja nõustamine (jätkub)		33. Tagada rahvusvahelise kaitse saajatele juurdepääs sotsiaalnõustamisele.	33.1. Sotsiaalnõustamine on taotlejatele kättesaadav majutuskohas või väljaspool seda.
			33.2. Taotlejad saavad kasutada sotsiaalnõustamist korrapäraselt ja nende isiklike vajaduste kohaselt.
7. Erivajaduste kindlakstegemine, hindamine ja rahuldamine		34. Tagada vastuvõtu erivajaduste kindlakstegemise mehhanismi olemasolu.	34.1. Välja on töötatud iga taotleja vastuvõtu erivajaduste kindlakstegemise ja hindamise standardne mehhanism.
			34.2. Mehhanism näeb selgelt ette, kes vastutab vastuvõtu erivajaduste kindlakstegemise ja hindamise eest.
			34.3. Mehhanism näeb selgelt ette, kuidas kindlakstegemine ja hindamine registreeritakse ja kuidas sellest taotlejale ja asjaomastele osalistele teatatakse.
		35. Tagada, et vastuvõtu erivajaduste kindlakstegemise ja hindamise mehhanismi kohaldatakse tõhusalt.	35.1. Erivajaduste kindlakstegemiseks, hindamiseks ja seireks eraldatakse piisavalt rahalisi vahendeid.
			35.2. Erivajaduste esialgne kindlakstegemine ja hindamine toimub võimalikult kiiresti.
			35.3. Hilisemas etapis ilmnevad erivajadused tehakse piisavalt täpselt kindlaks ja neid hinnatakse.
			35.4. Vajaduse korral kaasatakse erivajaduste hindamisse spetsialiseerunud osalised.
			35.5. Vastuvõtuasutuse ja menetleva ametiasutuse vahel on sisse seatud ja kasutusel teabevahetuskanalid ja koostöö.
			35.6. Vastuvõtu erivajadused tehakse kindlaks ja neid hinnatakse, ilma et see piiraks taotleja rahvusvahelise kaitse vajaduse uurimist.
		36. Tagada kindlakstehtud erivajaduste õigeaegne rahuldamine.	36.1. Kindlakstehtud ja hinnatud erivajaduste rahuldamiseks võetakse viivitamata asjakohaseid meetmeid.
36.2. Välja on töötatud mehhanism erivajaduste pidevaks jälgimiseks pärast nende kindlakstegemist.			
8. Töötajate koolitus		37. Tagada, et vastuvõtuametnikud on piisava kvalifikatsiooniga.	37.1. Igal vastuvõtuametnikul on selge kompetents (ametijuhend).
			37.2. Iga vastuvõtuametnik on kvalifitseeritud tema konkreetset kompetentsi (ametijuhendit) käsitlevate riiklike õigus- ja haldusnormide kohaselt.

Vastuvõtutingimuste tegevusnõuded ja -näitajad			
Jaotis	Alajaotis	Nõue	Näitaja(d)
8. Töötajate koolitus (jätkub)		38. Tagada vastuvõtuametnikele vajalik ja asjakohane koolitus.	38.1. Igale vastuvõtuametnikule tutvustatakse põhjalikult ja õigel ajal tema ülesandeid, sealhulgas kohaldatavat tegevusjuhendit.
			38.2. Koostatud on selge koolituskava, mis sisaldab iga funktsionaalse rühma koolitusnõudeid.
			38.3. Koolitust pakutakse korrapäraselt ja vajadust mööda.
			38.4. Pakutav koolitus hõlmab vähemalt soo ja vanusega seotud probleeme ja erivajadustega taotlejate olukorda, eelkõige seoses lastekaitse ja lastekaitse nõuetega, sealhulgas saatjata alaealised, samuti piinamise ja vägivalda ohvrite tuvastamine.
		39. Suurendada taotlejatega pidevalt kokkupuutuvate muude sidusrühmade teadlikkust.	39.1. Isikute jaoks, keda ei peeta vastuvõtuametnikeks, kuid kes oma eriala/ülesannete tõttu siiski taotlejatega kokku puutuvad, on ette nähtud korrapärased teadlikkuse suurendamise koosolekud ja/või muud meetmed.
		40. Edendada vastuvõtuametnike protsessisuunitlusega toetamist.	40.1. Välja on töötatud eri meetmed, mis aitavad lahendada vastuvõtutöös ettetulevaid keerulisi olukordi.

KUST SAAB ELI VÄLJAANDEID?

Tasuta väljaanded:

- üksikeksemplarid:
EU Bookshopi kaudu (<http://bookshop.europa.eu>);
- rohkem eksemplare ning plakatid ja kaardid:
Euroopa Liidu esindustest (http://ec.europa.eu/represent_et.htm),
delegatsioonidest väljaspool ELi (http://eeas.europa.eu/delegations/index_et.htm),
kasutades Europe Direct'i teenistust (http://europa.eu/europedirect/index_et.htm)
või helistades infotelefonile 00 800 6 7 8 9 10 11 (kõikjalt EList helistades tasuta) (*).

(*) Antav teave on tasuta nagu ka enamik kõnesid (v.a mõne operaatori, hotelli ja telefonikabiini puhul).

Tasulised väljaanded:

- EU Bookshopi kaudu (<http://bookshop.europa.eu>).

